

Ιόνιο Πανεπιστήμιο
Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας

Πτυχιακή Εργασία

με θέμα:

Μετάφραση & Σχολιασμός Αποσπασμάτων από το βιβλίο
*Syphilis in Victorian Literature and Culture: Medicine, Knowledge and
the Spectacle of Victorian Invisibility* (2017)
της Monika Pietrzak-Franger

Ονοματεπώνυμο:
Αριθμός Μητρώου:

Τσιγάρου Ασημίνα
Ξ2014045

Επιμελητές:

Νικολάου Πασχάλης
Κεραμίδας Σωτήριος

Μετάφραση & Σχολιασμός Αποσπασμάτων από το βιβλίο
*Syphilis in Victorian Literature and Culture: Medicine, Knowledge and
the Spectacle of Victorian Invisibility*

Τσιγάρου Ασημίνα

Εικόνα: Εξώφυλλο από το έργο του A.M. Barthélémy: *Syphilis. Poëmeen Quatre Chants*, 1851.

Στην οικογένειά μου και
σε όλους τους ανθρώπους
που με στήριξαν και με ενέπνευσαν

Πίνακας Περιεχομένων

Α΄ ΜΕΡΟΣ	6
ΠρόλογοςΠρόλογος	7
ΕισαγωγήΠρόλογος.....	8
Μεθοδολογία.....	9
 Β΄ ΜΕΡΟΣ	11
Πρωτότυπο κείμενο	12
Μετάφρασμα.....	18
 Γ΄ ΜΕΡΟΣ	26
Σχολιασμός	27
Επίλογος.....	36
Βιβλιογραφία.....	37

Α' ΜΕΡΟΣ

Πρόλογος

Η παρούσα πτυχιακή εργασία αποτελεί την πλέον ολοκληρωμένη και τελική παρουσίαση των γνώσεων και ικανοτήτων που απέκτησα στον τομέα της μετάφρασης κατά τη διάρκεια των σπουδών μου στο Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας του Ιονίου Πανεπιστημίου. Η διαδικασία εκπόνησης του μεταφραστικού αυτού πονήματος τελέσθηκε υπό την εποπτεία του Καθηγητή Πασχάλη Νικολάου και υπό την επίβλεψη του Καθηγητή Σωτήριου Κεραμίδα και σηματοδοτεί την ολοκλήρωση του κύκλου των μεταφραστικών σπουδών μου.

Για αυτή την πλέον σημαντική διαδικασία επέλεξα να επικεντρωθώ στο πεδίο που μου προξενεί το μεγαλύτερο ενδιαφέρον, αυτό της λογοτεχνίας και της λογοτεχνικής έρευνας. Παρότι η διαδικασία μετάφρασης λογοτεχνικών κειμένων παρουσιάζει απεριόριστο ενδιαφέρον για κάθε μεταφραστή, θεωρώ εξίσου σημαντική και την μετάφραση κειμένων που ασχολούνται με την έρευνα και την ανάλυση της λογοτεχνίας ως επιστήμης. Αυτός είναι και ο λόγος που επέλεξα να μεταφράσω ένα απόσπασμα από το έργο *Syphilis in Victorian Literature and Culture: Medicine, Knowledge and the Spectacle of Victorian Invisibility* της συγγραφέως και καθηγήτριας, PD Dr. Monika Pietrzak-Franger, με την οποία είχα την ευχαρίστηση να έρθω σε επαφή κατά την διάρκεια συμμετοχής μου στο πρόγραμμα Erasmus στο Αμβούργο.

Σκοπός της μετάφρασης του αποσπάσματος του συγκεκριμένου βιβλίου είναι η επαφή του ακαδημαϊκού αλλά και του ευρύτερου κοινού, με ζητήματα που στο παρελθόν επηρέασαν την εξέλιξη της λογοτεχνίας και έως τώρα παραμένουν αφανή, καθώς και την ενημέρωση τους για σχετική βιβλιογραφία που αξίζει να μελετηθεί στο πλαίσιο της λογοτεχνικής έρευνας.

Η δομή της παρούσας εργασίας είναι τριμερής. Στο πρώτο μέρος περιλαμβάνονται στοιχεία για τη συγγραφέα και το βιβλίο, δηλαδή τα θέματα τα οποία πραγματεύεται και το πλαίσιο μέσα στο οποίο γράφτηκε, καθώς και μία επεξήγηση της μεθοδολογίας που ακολούθησα για να μεταφράσω το απόσπασμα. Στο δεύτερο μέρος παρατίθενται το πρωτότυπο κείμενο ακολουθούμενο από το μετάφρασμα. Και τέλος, στο τρίτο μέρος περιλαμβάνονται αναλυτικά όλες οι μεταφραστικές θεωρίες και τεχνικές που χρησιμοποίησα καθώς και όλα τα ζητήματα που προέκυψαν κατά τη διαδικασία της μετάφρασης.

Εισαγωγή

Η Monika Pietrzak-Franger είναι αναπληρώτρια καθηγήτρια στο τμήμα Αγγλικής και Αμερικανικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου του Αμβούργου καθώς και συγγραφέας πολλών ερευνητικών βιβλίων και άρθρων, ενώ τέλος έχει ασχοληθεί και με την κριτική βιβλίων και την επιμέλεια κειμένων σε πολλά γερμανικά και αγγλικά περιοδικά και παλαιότερα με την διδασκαλία της αγγλικής γλώσσας σε σχολεία της Γερμανίας. Κύριος τομέας ερευνών της αποτελεί η σχέση της λογοτεχνίας με τις ιατρικές, πολιτικές και κοινωνικές επιστήμες καθώς και η επιρροή που ασκούν σε αυτή οι διάφορες κοινωνικές και τεχνολογικές αλλαγές κάθε εποχής. Έχει ασχοληθεί εκτενώς με την Βικτοριανή εποχή και την ανάπτυξη της λογοτεχνίας και των διαφόρων κινημάτων κατά τη διάρκειά της. Επίσης έχει συνδέσει την έρευνα της λογοτεχνίας με την έρευνα της ιστορίας των οπτικοακουστικών και τεχνολογικών μέσων, εξετάζοντας πολύπλευρα την συνεχή αλληλεπίδρασή τους σε όλη την ιστορική τους πορεία. Στα έργα της ανήκει επίσης το βιβλίο *The Male Body and Masculinity : Representations of Men in the British Visual Culture of the 1990s* (Trier: WVT, 2007), καθώς και πολλά άρθρα στο περιοδικό *Adaptation* και σε άλλα περιοδικά, ενώ σημαντική υπήρξε και η συμμετοχή της σε πολλές ανθολογίες και εκδόσεις με πολλούς συγγραφείς, είτε ως συγγραφέας είτε ως επιμελήτρια, όπως το *Woman, Beauty and Fashion [History of Feminism]* (2014), το *Neo-Victorianism and Globalisation* (2015), το *Disease, Communication and the Ethics of (In)Visibility* (2014) και το *Reflecting on Darwin* (2014).

Το βιβλίο της, *Syphilis in Victorian Literature and Culture: Medicine, Knowledge and the Spectacle of Victorian Invisibility* που παρουσιάζεται στην εργασία, ανήκει σε μία νέα σειρά βιβλίων με τον τίτλο *Palgrave Pivot Books* που διοργανώθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος *Palgrave Studies in Literature, Science and Medicine* και αποτελεί ένα νέο άνοιγμα στον τομέα της λογοτεχνικής έρευνας. Το συγκεκριμένο αποτελεί την εκτενής και πρωτότυπη έρευνα της συγγραφέως, η οποία διεξήχθη σε διάστημα έξι χρόνων στην Ευρώπη και στις Ηνωμένες Πολιτείες, και πραγματεύεται την εμφάνιση της σύφιλης στα κοινωνικο-πολιτικά δρώμενα και πολιτιστικά μέσα κατά την περίοδο της Ευρωπαϊκής *fin-de-siècle*. Πρόκειται για ένα θέμα που ως τώρα, παρόλο που ήταν μονίμως εμφανές και πολυσυζητημένο στον τομέα της ιατρικής, παρέμεινε αφανές στον τομέα της έρευνας γύρω από την λογοτεχνία, την πολιτική προπαγάνδα και το αντίκτυπο στην κοινωνική διαμόρφωση και συμπεριφορά. Το βιβλίο αυτό λοιπόν εξετάζει την ταυτόχρονη και παράδοξη εμφάνιση και αφάνειά του έχοντας ως σημείο εκκίνησης την περίοδο που ξέσπασε σε μέγιστο βαθμό η ασθένεια και άρχισαν οι συζητήσεις γύρω από αυτήν και οι επιπτώσεις της στην κοινωνία. Για να συγκεντρωθεί το υλικό της μελέτης αυτής πραγματοποιήθηκε πρωτογενής και δευτερογενής έρευνα σε ιστορικά και ιατρικά αρχεία, σε περιοδικά και σε λογοτεχνικά κείμενα της εποχής αυτής, τα οποία αργότερα ανέδειξαν την γενική εικόνα που είχε διαμορφωθεί για την σύφιλη κατά την Βικτοριανή εποχή. Η συγγραφέας έχοντας ως βάση το παραπάνω υλικό και τις προσωπικές της ακαδημαϊκές γνώσεις, παρουσιάζει και αναλύει από διαφορετικές σκοπιές τις μορφές που πήρε η ασθένεια αυτή στον κόσμο της ιατρικής, της πολιτικής και κατ' επέκταση της λογοτεχνίας. Επίσης σχολιάζει την επίπτωση της αφάνειάς της ή της παρερμηνευμένης χρήσης της στην διαμόρφωση των κοινωνικών αντιδράσεων και αντιλήψεων, καθώς και το πώς επηρεάστηκαν οι διάφορες κοινωνικές τάξεις και οι σχέσεις των δύο φύλων. Το βιβλίο αν και είναι προϊόν έρευνας, θέτει ερωτήματα που ξεπερνούν την ιατρική και φτάνουν σε φιλοσοφικό και ηθικό επίπεδο. Παρουσιάζει

τον φόβο της Βικτοριανής κοινωνίας προς την κατάπτωση και τον εκφυλισμό¹, καθώς και τον φόβο κάθε ανθρώπου για το άγνωστο και το ανεξήγητο. Με λίγα λόγια, παρόλο που είναι εμφανώς ένα επιστημονικό βιβλίο με ιατρικό θέμα, κατορθώνει παράλληλα να παρουσιάσει και να δει με κριτική ματιά κοινωνικά φαινόμενα και συμπεριφορές σε περιόδους κρίσης και φόβου.

Το απόσπασμα που επιλέχθηκε για μετάφραση επικεντρώνεται στη θέση που πήραν επί του θέματος οι γυναίκες συγγραφείς, που με την εξέλιξη του κινήματος του φεμινισμού αναδείχθηκαν ως κίνημα (New Woman Writers) που επεδίωξε να καταρρίψει το καθεστώς της ανδροκρατίας στη λογοτεχνία αλλά και να μορφώσει της γυναίκες για τις διάφορες κοινωνικές συνθήκες, όπως η εμφάνιση της σύφιλης, και να τους υποδείξει την ευθύνη τους προς το μέλλον της κοινωνίας. Επίσης αναφορά γίνεται και σε άνδρες συγγραφείς που με συμμετείχαν εξίσου στις συζητήσεις ταμπού περί σύφιλης. Ωστόσο, όπως αναφέρθηκε και πριν, το παράδοξο της ταυτόχρονης αφάνειας και εμφάνισης εξακολουθεί να σχολιάζεται στο παρόν απόσπασμα όσο και στα υπόλοιπα κεφάλαια του βιβλίου.

Μεθοδολογία

Έπειτα από την αναφορά στο θέμα που πραγματεύεται το κείμενο, είναι σκόπιμο να αναφερθούμε και στην μέθοδο που ακολουθήθηκε για την μετάφρασή του. Σε γενικά πλαίσια ακολούθησα την μέθοδο κειμενικής ανάλυσης της Κριστιάν Νορντ όπως αυτή περιγράφεται στο βιβλίο του Jeremy Munday *Μεταφραστικές Σπουδές, Θεωρίες και Εφαρμογές* (2002).

Το θεωρητικό πλαίσιο στην προσέγγιση της Νορντ αφορά την ανάλυση του πρωτοτύπου κειμένου ως προς τις κειμενικές λειτουργίες (πομπός-δέκτης, σκοπός, χωρο-χρόνος κλπ.) ή όπως το ονομάζει η Νορντ ως προς την μεταφραστική εντολή, και τα ενδοκειμενικά στοιχεία του (περιεχόμενο, λεξιλόγιο, μη λεκτικά στοιχεία κλπ.), καθώς και την ανάλυση της μετάφρασης με βάση το είδος της (τεκμηριωτική, εργαλειακή). Με βάση την παραπάνω θεωρία η διαδικασία που ακολούθησα ξεκινά από την ανάλυση των πραγματολογικών στοιχείων του αποσπάσματος και την ανάλυση των ενδοκειμενικών χαρακτηριστικών του, ενώ έπειτα ακολούθησε η σύγκριση του ΚΠ με το ΚΣ ως προς τα στοιχεία αυτά.

Πιο αναλυτικά η μεταφραστική διαδικασία που εφαρμόστηκε ανήκει στο είδος της «τεκμηριωτικής μετάφρασης». Αν ανατρέξουμε στη θεωρία της Νορντ θα δούμε ότι στην τεκμηριωτική μετάφραση ανήκει η «κατά λέξη» αλλά και η πιο ελεύθερη μορφή μετάφρασης, όπου ωστόσο ο αναγνώστης του κειμένου-στόχου (ΚΣ) δέχεται επακριβώς τις ιδέες και τις έννοιες του κειμένου-πηγή (ΚΠ). Πρόκειται, όπως αναφέρει η Νορντ, για ένα «τεκμήριο επικοινωνίας, στο πλαίσιο της κουλτούρας-στόχου, ανάμεσα στο συγγραφέα και το δέκτη του κειμένου πηγή» (Munday, 2002: 137). Στο κείμενο, όπως και σε κάθε περίπτωση τεκμηριωτικής μετάφρασης, ο αναγνώστης γνωρίζει ότι διαβάζει τη μετάφραση ενός κειμένου που αρχικά διαμορφώθηκε στα πλαίσια της κουλτούρας-πηγής και μεταφράστηκε βασιζόμενο στην άμεση απόδοσή της στον ομιλητή της γλώσσας στόχου.

¹ Η λέξη «degeneration» χρησιμοποιείται αρκετά συχνά από την συγγραφέα στο βιβλίο. Αφορά μία έννοια που άρχισε να αναπτύσσεται περισσότερο το 19^ο αιώνα λόγω των πολυάριθμων κοινωνικο-πολιτικών εξελίξεων.

Εφόσον έχει αναλυθεί πλήρως το κείμενο πηγή ως προς τα παραπάνω χαρακτηριστικά του, ξεκινά η πρακτική διαδικασία της μετάφρασης. Αρχικά έγινε διαχωρισμός του κειμένου σε νοηματικές ενότητες (προτάσεις, φράσεις) και έπειτα πραγματοποιήθηκε μία αρχική μετάφραση όσο το δυνατόν πιο πιστή στο πρωτότυπο και τις ιδέες που περιλαμβάνει. Ωστόσο η πρώτη αυτή απόπειρα μετάφρασης δεν εξυπηρέτησε εξολοκλήρου την ισοδυναμία του ΚΠ με το ΚΣ γι' αυτό και αργότερα έγινε επιμέλεια του μεταφράσματος έτσι ώστε το μετάφρασμα να φτάσει πιο κοντά στα γλωσσικά και νοηματικά χαρακτηριστικά της γλώσσας-στόχου. Συνεπώς γίνεται αντιληπτό ότι η μεταφραστική διαδικασία αποτέλεσε ένα συνδυασμό των δύο τεχνικών που παρουσιάζουν στο μεταφραστικό τους μοντέλο οι Βινάι και Νταρμπελνέτ (Munday, 2002: 101), την άμεση («κατά λέξη») και έμμεση («ελεύθερη») μετάφραση. Οι δύο αυτές τεχνικές συνδυάστηκαν για να υπάρξει ένα ικανοποιητικό μεταφραστικό αποτέλεσμα που είναι αποδεκτό από τον φυσικό ομιλητή της ΓΣ. Για να αξιολογηθεί σωστά το αποτέλεσμα της διαδικασίας αυτής, ακολούθησε, τέλος, μία φράση προς φράση αξιολόγηση της ισοδυναμίας ανάμεσα στα δύο κείμενα, που αργότερα ανέδειξε λεπτομερώς τα προβλήματα που αντιμετωπίστηκαν και σχολιάζονται παρακάτω.

Β' ΜΕΡΟΣ

Feminist and New Woman Voices on Syphilis

The function of syphilis in New Woman writing has been critically linked to debates about new forms of sexuality as well as about the status quo and the future of the Victorian family, the nation and the British Empire (see Liggins 2000, Showalter 1990, Richardson and Willis 2001, Schonlau 2005). Recognizing the New Women's allegiance to post-Darwinian thought and eugenics, critics have envisaged their rhetorical and narrative use of syphilis as an attack on the syphilitic man and as an acknowledgement of the ruinous influence of the disease on the development of the human species. Showalter connects New Woman "fantasies about syphilis" to "the fear of marital penetration and contamination and [to] anxieties about hereditary transmission of the disease to children" (1990: 198). Liggins follows this argument contending that the integration of the illness into the marriage plot evinced women's resentment of the way they were treated by the medical establishment in particular and society in general (2000: 175). Syphilis in New Woman fiction has also been interpreted as an incarnation of the sins of the Victorian patriarchal society (Schonlau 2005: 276) or a manifestation of the "wages of ignorance" (Pykett 1999: 169). It has been viewed both as a metaphor and a political tool in furthering their social- hygienic agendas (Schonlau 2005: 276).

Discourses around venereal disease also proved a potent vehicle for feminist propaganda, its shifting allocation of blame for the nation's retrogression and its claim for women's sovereignty and legal accountability. As Bland argues, the feminist generic turn from novel to pamphlet brought a more direct enunciation of 'facts' about the disease and centred more readily on the dangers of the conspiracy of silence. It underscored the necessity to break the silence and address the social hypocrisy that bred ignorance. In this context, it was not so much the disease itself as the secrecy in which it was enmeshed that constituted the biggest threat to the stability of social and economic structures (Bland 2002: 243–4). Even feminist writing, however, did not always speak out the disease's name.

In *The Great Scourge and How to End It*, also published in America under the alternative title *Plain Facts about a Great Evil* (1913), Pankhurst famously calls on women to recognize the unaddressed "appalling" dangers of sexuality (71). Boldly naming the "Hidden Scourge" in the introduction, she establishes a connection between the spread of venereal diseases, prostitution and the patriarchally sanctioned silence on the topic (5). "Votes for Women and Chastity for Men" is the famous solution (Pankhurst 1913: 7), which directly links women's suffrage to the pervasive concerns about social health and national future (Jeffreys 1997: 46). Pankhurst's challenging of the existing equation between women's sexuality and degeneration helped her, as Janet Lyon argues, to establish a connection between "patriarchal economic coercion and sexual subjection," thus yet again making visible the interdependence of morality, politics and economy (1999: 116). Designed to "shock and polarize" with its militant polemic, which borrowed from anti-slavery rhetoric, the pamphlet sketched potential hazards of marriage and declared little potential for change "so long as society shuts its eyes to the existence of this danger to the family, and from a false sense of prudery or a fastidious nicety refuses to be enlightened" (1913: 72–3).¹⁵ Pankhurst's politics of exaggeration heated the existing debates and added to the publicity of the allegedly private matter.¹⁶

Cicely Mary Hamilton's inadvertent discovery of the, 'truth' about the disease, recounted in *Marriage as a Trade*, likewise made her militant against the dominant veiling of its horrors:

Those of us, who have discovered that there are risks attaching to the profession of marriage other than the natural ones of childbirth, have very often made the discovery by accident – which ought not to be. I made the discovery in that way myself while I was still very young – by the idle opening of a book [...]. I was puzzled at first, and then the thing stared me in the face – **a simple matter of bald statement and statistics**. I remember the thought which flashed into my mind – we are told we have got to be married, but we are never told *that*! It was my first conscious revolt against the compulsory nature of the trade of marriage. (1909: 50; bold, my emphasis; original italics)

While many critics have quoted Hamilton's famous passage, many have also disregarded the uneasy tension that both her work and many New Woman fictions display with regard to syphilis. Hamilton's larger argument makes a connection between women's professional choices and their position as members of the working class, suffering under the oppression of dominant structures. Following this train of thought, she compares the secrecy surrounding venereal diseases to the lack of warning about potential professional dangers (1909: 73–4). Like "lead-poisoning or combustion," runs the socialist argument, the risks that await women in marriage should be communicated to them before they enter the profession (73). And yet, Hamilton bemoans, dramatically studding her speech with meaningful pauses, "I have been astonished at the number of women I have met who seem to have hardly more than a vague inkling – and some not even that – of the tangible, physical consequences of loose living" (73). Hamilton uses the self-defined conspiracy of silence – the gap in information – and her own involuntary learning about the perils of venereal diseases for self-empowerment. Her act of recognizing the social repercussions of the disease gives her the right to lecture other women on the topic and, in this way, to communicate to them the 'truth' about their position and the suppression of their civic liberties.

Yet Hamilton's emphatic insistence on the importance of statistics, the number that "stared [her] in the face" (1909: 50), is incompatible with its erasure from her narrative. The definite italicized article "*that*" indicates the danger that she ascribes to the presumed dimensions of the disease's presence but fails to present this danger; it signals and conceals at the same time. This strategy establishes Hamilton as part of the neglected and deluded group who is "never told" but whose act of recognition, stemming from an access to esoteric knowledge – which she nonetheless keeps to herself – puts her in a more knowledgeable position and affords her insight that she then communicates to others (50). The act of recognition gives Hamilton grounds for fighting against women's ignorance and for corroborating their claim to the right to knowledge. This act of recognition helps her voice demands concerning not only women's access to power (through knowledge) but also their entitlement to economic stability. At the same time, her text, like New Woman and feminist literature, is, to a degree, subject to the very 'conspiracy of silence' that it seeks to root out.

Before assessing Hamilton's ambiguous strategy, it is important to examine her political claims. She identifies the incessant perpetuation of gender-based ignorance as a vital building-block of Victorian patriarchy. Although her allocation

of blame is direct, her shift from patriarchal prohibitions (“man has steadily denied [knowledge] to women,” 1909: 72) to women’s involuntary ignorance (“we are never told,” 50) widens the circle of culprits to include anyone from medical practitioners, popularizers of medicine and teachers to parents. The next sections concentrate on the potential spaces of the public visibility of syphilis in the nineteenth century: domestic medicine manuals and public anatomy museums. They investigate the rhetoric used to justify the preoccupation with the disease; they also consider the role of these spaces in granting/restricting access to knowledge about syphilis and inquire about the technologies of making it visible.

Wages of Ignorance: Domestic Medicine Manuals

Late nineteenth-century domestic medicine manuals dissented from earlier publications and attitudes that saw ignorance as a way of preserving the innocence of the young. Leeds physician, H. Arthur Allbutt, author of the eponymous *The Wife’s Handbook*, bemoans the state of knowledge among young women who “err through their ignorance of Nature and her unchanging laws” and by that endanger not only their lives but also that of their newborn children (1886: i).¹⁷ “Knowledge”, for him, “is power” (ii). In the popular *What a Young Wife Ought to Know* (1908), also published in Britain for the British market, American physician and obstetrics professor Emma F. Angell Drake repeatedly laments the insufficient preparation of women for their married lives (1908: 37–8).¹⁸ For her, women’s education is innately fused with the future of the nation:

When our daughters have had it burned in upon their inner consciousness that a knowledge of self, sensible dress and early hours, hygienic food and habitual outdoor exercise, will do for them and the succeeding generations what nothing else [sic] can do; and when our young men show their appreciation of these things, and commend them in the highest terms possible, while they are not one whit behind them in this knowledge and practice, then will a better day dawn for the race, and a real start be made for the true betterment of mankind. (39–40)

Women’s health is, at least apparently, Drake’s chief concern and main factor behind publishing the book. A similar goal is articulated in Mary Wood Allen’s preface to Lyman B. Sperry’s *Confidential Talks with Young Women* (1901), in which she promotes knowledge as a principal means of women’s self-realization. Rather than encouraging immodesty, knowledge will buttress all the qualities necessary for women’s future responsibilities: it will equip them with “a permanent grace and dignity and make [them] more worthy of [their] holiest mission” (n. pag.). The same type of rhetoric is used in another context. Sylvanus Stall, a Lutheran pastor and author of *What a Young Man Ought to Know* (1897) and editor of the “Self and Sex Series,” envisions a number of disasters which could have been prevented had more attention been devoted to the proper education of young men. It would save them “from the blind blunderings which bring ruin, regret and remorse to such untold numbers” (1897: 21).¹⁹ Like for Hamilton, ignorance was both the target of and justification for the educational agenda professed by popular medicine manuals in the late nineteenth century.

As in Hutchinson’s case, the educational mission of domestic medicine manuals was regarded as a rehabilitating factor in broaching the subject of venereal

disease. For Stall, like any other of God's ordinances, the laws of human sexuality should be known and adhered to. Ignorance of the subject was not a valid excuse for bad conduct; sins that arise out of ignorance would be punished (Stall 1897: 23). Accordingly, for him, "the blush belongs to those who, in culpable ignorance or mock modesty, are silent, rather than those who speak out upon these important subjects in the fear of God" (23). With this statement, he targets a wrongly understood modesty and an embargo on certain topics that it inspires while protecting himself against possible allegations of obscenity. The divine mandate, evoked by Hutchinson as a justification for his preoccupations, serves here to address the subject of venereal disease and hail the advantages gained from the access to this type of esoteric knowledge.

Indeed, the authors of domestic medicine manuals presented themselves in opposition to their predecessors. Stall paints a bleak picture of the state of knowledge and popular consciousness in the mid-century "when universal prudishness set up scarecrows to safeguard the fields where Satan found in the profound ignorance of his victims a fruitful soil for rich harvests of vice and immorality" (1897: 24). According to him, medical men's disinterest in the subject led to a serious neglect of many victims of social diseases (24, 102). This juxtaposition of late nineteenth-century progress and mid-century backwardness was as much produced as it was observed. In fact, some of the early nineteenth-century domestic medicine manuals, which continued to be reprinted throughout the century, included information on venereal diseases and offered some information on their symptoms. Although Thomas John Graham's popular *Modern Domestic Medicine* (7th edn, 1837) promised to address women's diseases (v), it had no entry on syphilis. In contrast, in the 1824 edition of the probably most popular domestic medicine manual *The New Domestic Medicine*, William Buchan and William Nisbet state that they no longer feel inclined to omit the subject from their publication, hoping that the benefits from their teachings outweigh the dangers of an improper use of the information (441).²⁰ They do not flinch from describing the ravages of the disease as they list its possible symptoms (459). This gives them an ethical foothold and establishes moral high ground. In this context, Stall's lack of differentiation in his assessment of earlier publications has a similar function as it also clearly allocates the blame for the current state of ignorance.

The technologies of scapegoating were valid strategies that facilitated the enterprise of self-justification and authority-building. Late nineteenth-century domestic medicine manuals also laid the blame on generations of parents, especially on their interference in matters of their children's matrimonial choices. Stall stressed their responsibility for introducing their daughters to immoral suitors whom they knew to be "nothing less than a mass of moral and physical rottenness and contagion" (Stall 1897: 145). Parental neglect of their children's proper education was considered detrimental to younger generations. The authors of late nineteenth-century manuals positioned themselves on the side of progress as they heralded a more public discussion of these hitherto tabooed issues, a discussion also made possible due to the "awakening of the woman" (Drake 1908: 7) and a bettering of moral standards (Stall 1897: 25).

Their goal was altogether different than that of Hutchinson and his colleagues, who wrote chiefly, if not exclusively, for specialized audiences and could therefore be held responsible for setting limits to public knowledge. In many of the domestic medicine manuals, venereal disease was an integral part of an array of cautionary tales: habitually, tales of familial and national degeneration. The dreary images painted by these educators functioned as deterrents, and as correctors of individual morality and the social order. As the evolutionary theory influenced ideas of progeny

and as heredity became the major target of many public debates, domestic medicine manuals listed inheritance along with the influence of the environment as seminal factors in child development (for example, Stall 1897: 138). Like Stall, Drake uses biblical, horticultural language to highlight hereditary interdependencies and to outline the influence of parental moral conduct on future generations (1908: 117, 139–40). In this way, purity campaigners integrated evolutionary theories with “older moral concerns” (Mort 2000: 87). In their narratives, the act of showing syphilis gained particular importance as a means of counter-acting an uncontrolled spread of degeneration:

To recognize the full character and effects of syphilis, you would have to compel the world to throw open the doors of all its hospitals, and expose to view the moral lepers, whose flesh and bones reek with rottenness and death [...]; to throw open the doors of the insane asylums, to show you the large number of their unhappy victims who have been thrust in here from among the primary and secondary sufferers of syphilis; to throw open the doors of the sepulchers and show you the slain; to throw open the gates of the lost world and show you the doomed, and let you listen to the wails of the millions who have been slain for eternity by this awful sin of lust and disease. (Stall 1897: 125–6)

Thrusting open the doors of the confined spaces marked by syphilis, bringing light to the unlit sites of degeneration, making visible the ravages of the disease was a way of elucidating the hazards it posed to the sufferers and their offspring as well as to the quality of their earthly and posthumous lives. Such accounts of (moral) degeneration functioned as cautionary tales in the grand narrative of education that these manuals evoked as a way of salvaging the readers from the grips of the “leprosy of lust” (Stall 1897: 102).

Importantly, despite the mandate for sexual purity, domestic medicine manuals remained quizzically gender specific both with regard to the exposition of the disease and the proposed conduct of the sexes. “Keep thyself pure” was a command directed at men and women alike (Stall 1897: 34). Yet, while they strove to promote the sexual and moral purity of their readers irrespective of their gender, they unreservedly embraced the conviction about women’s subordinate status. Drake stresses gender differences in her chapter on women’s role in marriage, insisting that they should be “equal but not counterpart” to their husbands (1908: 66).²¹ Women should aspire to be good housewives, keep themselves attractive, be willing mothers and seek physical and intellectual development (Drake 1908: 66–71). Activating anti-slavery arguments, Drake insists that they should, however, also be aware of their rights and refuse to succumb to male sexual prowess, lest they want their marriages to resemble “licensed prostitution” (88).²² While not all manuals were as outspoken about the subject, many were founded on the assumption of distinct gender-based sexual and mental predispositions and framed their advice accordingly. At the same time, like in much of the eugenic feminist writing, they ascribed to women the role of guardians of the domestic hearth and teachers of future generations (Drake 1908: 8).²³ It is in this essentialized difference, rather than in the proto-modernist incongruity endorsed by New Woman writers, that these domestic medicine manuals found a way of empowerment, however infinitesimal and in keeping with the custom of the day.

Despite the didactic inclination of many domestic medicine manuals, they had their share in perpetuating existing inequalities in knowledge distribution and in the

perception of the disease. They precluded from women's view the more drastic visions of syphilis either by ignoring the subject entirely or by allowing a few glimpses at venereal disease without, however, educating women in the recognition of its symptoms. Showalter's contention that the disease "had very different significance and imagery for women and men" is true in this context (1990: 196). In his book addressed to young men, Stall devotes three chapters to the consequences of men's immoral conduct. In these, he outlines the symptoms of the various stages of syphilis and offers a differential description of the chancre and chancroid for a better recognition of the disease (1897: 117–26). While drawing the reader's attention to the difficulty of their successful identification and prompting him to visit the doctor, Stall at the same time offers a number of guidelines that could be used in self-diagnosis. Colour, texture, form and positioning of various eruptions are described, as are specific mental and motoric dysfunctions (see especially Stall 1897: 115–40). These detailed descriptions trained male audiences in the recognition of syphilis symptoms and facilitated their self-diagnosis. Many publications encouraged readers to consult practitioners in writing by appending forms that could later be sent for professional evaluation and diagnosis.²⁴

Unlike these publications, many of the general domestic medicine manuals and handbooks specifically addressed to women actually counteracted their own mission by, deliberately or not, ignoring or downplaying the pressing dangers of venereal disease. In *Domestic Medicine and Hygiene. Being a Short Account of the More Common Diseases, Their Causes and Treatment* (1897) for instance, William J. Russell includes locomotor ataxia and general paralysis of the insane – diseases increasingly associated with the third stadium of syphilis – and mentions "sexual excess" as a possible cause of the first one (1897: 145); yet he entirely ignores venereal complaints in general, although he does mention syphilis as the cause of a number of diseases. Lyman B. Sperry does not reference venereal diseases at all although she insists on women's health as crucial to good womanhood (1901: 106) and underscores the necessity of taking heredity into consideration when choosing a spouse (59). Drake addresses syphilis once only, yet even she emphasizes its hereditary character and its dangers to future generations without in any way hinting at the ways in which it could affect women (1908: 62). Similarly, while Allbutt pronounces the ruinous influence of sexually transmitted diseases on women's health, he is also rather reticent on the subject. His advice, confined to one single paragraph, is limited to the advocacy of medical tests as ways of safeguarding the sanctity of marriage (1886: 47–8).

Contrary to their alleged educational mission, domestic medicine manuals for women, only sparingly, if at all, broached the subject of venereal disease and, as they did so, they failed to prepare the readers for an apt recognition of its symptoms. Venereal disease was used rhetorically to spread fears of the mental and physical degeneration of future generations. In this way, these textbooks paradoxically sustained, and participated in, the conspiracy of silence around venereal disease despite heralding and advocating women's education. Since they abstained from illuminating the subject, domestic medicine manuals for women also tended to produce its invisibility.

Η Φωνή του Φεμινισμού και της «Νέας Γυναίκας» για τη Σύφιλη

Η λειτουργία της «Σύφιλης» στη νέα γυναικεία γραφή έχει συνδεθεί σε μεγάλο βαθμό με τις συζητήσεις σχετικά με τις νέες μορφές σεξουαλικότητας καθώς και με το Βικτοριανό κατεστημένο και το μέλλον της οικογένειας [σε αυτό], του έθνους και της βρετανικής αυτοκρατορίας (βλέπε Liggins 2000, Showalter 1990, Richardson και Willis 2001, Schonlau 2005). Αναγνωρίζοντας την συμφωνία της «Νέας Γυναίκας» με τη μετά-Δαρβινική σκέψη και την ευγονική, οι κριτικοί έχουν προβλέψει τη ρητορική και αφηγηματική χρήση της σύφιλης ως επίθεση στον συφιλιδικό άνδρα και ως αναγνώριση της καταστροφικής επιρροής της νόσου στην ανάπτυξη του ανθρώπινου είδους. Η Showalter συνδέει τις «φαντασιώσεις της «Νέας Γυναίκας» για τη σύφιλη» με το «φόβο της διείσδυσης μετά το γάμο και της μόλυνσης» και την «ανησυχία για την κληρονομική μεταβίβαση της νόσου στα παιδιά» (1990:198). Ο Liggins ακολουθεί αυτό το επιχείρημα υποστηρίζοντας ότι η ενσωμάτωση της ασθένειας στο σενάριο του γάμου φανέρωσε τη δυσαρέσκεια των γυναικών για τον τρόπο με τον οποίο τις αντιμετώπιζε το ιατρικό κατεστημένο ειδικότερα και η κοινωνία γενικότερα (2000: 175). Στο λογοτεχνικό έργο των «Νέων Γυναικών», η σύφιλη ερμηνεύεται επίσης ως προσωποποίηση των αμαρτιών της Βικτοριανής πατριαρχικής κοινωνίας (Schonlau 2005: 276) ή ως ένδειξη "τιμωρίας της άγνοιας" (Pykett 1999:169). Έχει θεωρηθεί και ως μεταφορά αλλά και ως πολιτικό εργαλείο για την προώθηση των κοινωνικο-υγειονομικών τους επιδιώξεων και στόχων (Schonlau 2005: 276).

Οι συζητήσεις γύρω από αυτό το αφροδίσιο νόσημα αποτέλεσαν επίσης πρόσφορο έδαφος για τη φεμινιστική προπαγάνδα, την μετατόπιση της ευθύνης για την οπισθοδρόμηση του έθνους και την απαίτησή της για αυτοκυριαρχία και νομική ευθύνη των γυναικών. Όπως υποστηρίζει η Bland, η γενική στροφή του φεμινισμού από το μυθιστόρημα στο φυλλάδιο οδήγησε σε μία πιο άμεση διατύπωση «γεγονότων», σχετικών με την ασθένεια, και επικεντρώθηκε με μεγαλύτερη άνεση στους κινδύνους που ενέχει η συνωμοσία της σιωπής. Υπογράμμισε την ανάγκη να σπάσει η σιωπή και να αντιμετωπιστεί η κοινωνική υποκρισία που οδηγούσε σε άγνοια. Σε αυτό το πλαίσιο, δεν ήταν τόσο η ίδια η ασθένεια όσο η μυστικότητα στην οποία εντάχθηκε που αποτέλεσε τη μεγαλύτερη απειλή για τη σταθερότητα των κοινωνικών και οικονομικών δομών (Bland 2002: 243-4). Ακόμη όμως και σε φεμινιστικά κείμενα δεν αναφερόταν πάντα το όνομα της ασθένειας.

Στο *The Great Scourge and How to End It*, που δημοσιεύθηκε και στην Αμερική με τον εναλλακτικό τίτλο *Plain Facts about a Great Evil* (1913), η Pankhurst καλεί τις γυναίκες να αναγνωρίσουν τους « τρομακτικούς » κινδύνους της σεξουαλικότητας που δεν έχουν αντιμετωπιστεί. Δίνοντας στην εισαγωγή θαρραλέα την ονομασία «Κρυφή Μάστιγα», θεμελιώνει μια σύνδεση μεταξύ της εξάπλωσης των αφροδίσιων νοσημάτων, της πορνείας και της σιωπής πάνω σε αυτό το θέμα, επισήμως αποδεκτή από την πατριαρχική κοινωνία (5). Το σύνθημα "Ψήφος στις γυναίκες, αγνότητα για τους άνδρες" είναι η περίφημη λύση (Pankhurst 1913: 7), η οποία συνδέει άμεσα το δικαίωμα ψήφου των γυναικών με τις διαδεδομένες ανησυχίες για την κοινωνική υγεία και το εθνικό μέλλον (Jeffreys 1997: 46). Η

Pankhurst αμφισβητώντας την υπάρχουσα εξίσωση μεταξύ της σεξουαλικότητας και της εκφύλισης των γυναικών, μπόρεσε, όπως υποστηρίζει η Janet Lyon, να δημιουργήσει μια σχέση μεταξύ του «πατριαρχικού οικονομικού εξαναγκασμού και της σεξουαλικής υποταγής», καθιστώντας έτσι ξανά ορατή την αλληλεξάρτηση της ηθικής, της πολιτικής και της οικονομίας (1999: 116). Σχεδιασμένο να «σοκάρει και να προκαλεί πόλωση» με τη μαχητική πολεμική του, δανεισμένη από τη ρητορική κατά της δουλείας, το φυλλάδιο σκιαγράφησε τους πιθανούς κινδύνους του γάμου και δήλωσε ότι υπάρχουν λίγες πιθανότητες αλλαγής «όσο η κοινωνία κλείνει τα μάτια της στην ύπαρξη αυτού του κινδύνου για την οικογένεια, και από μια ψευδή αίσθηση σεμνοτυφίας ή μια υποκριτικά επιμελή ευγένεια αρνείται να διαφωτιστεί» (1913: 72-3).¹⁵ Η πολιτική υπερβολής της Pankhurst αναζωπύρωσε τις υπάρχουσες συζητήσεις και ενίσχυσε τη δημοσιότητα του υποτιθέμενου ιδιωτικού ζητήματος.¹⁶

Η Cicely Mary Hamilton, επίσης, λόγω της τυχαίας ανακάλυψης της «αλήθειας» για την ασθένεια, την οποία αφηγείται στο *Marriage as a Trade*, πήρε εξίσου μαχητική στάση απέναντι στην επικρατούσα τάση να καλύπτεται η φρίκη που αυτή συνεπάγεται:

Όσοι από εμάς έχουν ανακαλύψει ότι υπάρχουν κίνδυνοι που σχετίζονται με το "επάγγελμα" του γάμου, εκτός από τους φυσικούς κινδύνους της γέννας, πολύ συχνά το ανακαλύπτουν τυχαία - κάτι που δεν θα έπρεπε να συμβαίνει. Έκανα κι εγώ η ίδια αυτή την ανακάλυψη με αυτό τον τρόπο ενώ ήμουν ακόμα πολύ νέα- ξεφυλλίζοντας ένα βιβλίο [...]. Αρχικά προβληματίστηκα, και έπειτα όλα μου έγιναν ξεκάθαρα- **μία απλή παράθεση βασικών στοιχείων και στατιστικών**. Θυμάμαι τη σκέψη που πέρασε από το μυαλό μου - μας λένε ότι πρέπει να παντρευτούμε, αλλά ποτέ δεν μας λένε **αυτό!** Ήταν η πρώτη μου συνειδητή εναντίωση στην υποχρεωτική φύση του γάμου. (1909: 50, έντονη γραφή, έμφαση δική μου, πλάγια γραφή στο πρωτότυπο)

Ενώ πολλοί κριτικοί έχουν επικαλεστεί το περίφημο απόσπασμα της Hamilton, πολλοί έχουν επίσης αγνοήσει την άβολη ένταση που παρουσιάζει τόσο η δουλειά της συγγραφέως όσο και η δουλειά πολλών άλλων «Νέων Γυναικών» συγγραφέων σχετικά με τη σύφιλη. Το μεγαλύτερο επιχείρημα της Hamilton δημιουργεί μία σύνδεση μεταξύ των επαγγελματικών επιλογών των γυναικών και της θέσης τους ως μελών της εργατικής τάξης, που υποφέρουν από την καταπίεση κυρίαρχων δομών. Ακολουθώντας αυτή τη συλλογιστική, συγκρίνει την μυστικότητα που περιβάλλει τα αφροδίσια νοσήματα με την έλλειψη προειδοποίησης σχετικά με πιθανούς επαγγελματικούς κινδύνους (1909: 73-4). Όπως και η «δηλητηρίαση από μόλυβδο ή το η καύση από χημικές ουσίες», συνεχίζει το επιχείρημα των σοσιαλιστών, έτσι και οι κίνδυνοι που πρόκειται να αντιμετωπίσουν οι γυναίκες στο γάμο, πρέπει να τους ανακοινώνονται πριν εισέλθουν σε αυτό το «επάγγελμα» (73). Κι όμως, η Hamilton αναφέρει με λύπη, διακοσμώντας δραματικά τον λόγο της με γεμάτες νόημα παύσεις, «έμεινα έκπληκτη με τον αριθμό των γυναικών που γνώρισα και φαίνεται ότι δεν έχουν παρά μια αμυδρή υποψία - και μερικές ούτε καν αυτή- για τις εμφανείς, σωματικές συνέπειες του ασυλλόγιστου τρόπου ζωής» (73). Η Hamilton χρησιμοποιεί την αυτοπροσδιοριζόμενη συνωμοσία της σιωπής - το κενό στην ενημέρωση - και τη δική της ακούσια πληροφόρηση για τους κινδύνους των αφροδισίων νοσημάτων με σκοπό την προσωπική αυτοενδυνάμωση. Η πράξη αναγνώρισης των κοινωνικών επιπτώσεων της νόσου από μέρους της, της δίνει το

δικαίωμα να υποδείξει σε άλλες γυναίκες το θέμα αυτό και, με αυτό τον τρόπο, να τους γνωστοποιήσει την «αλήθεια» για τη θέση τους και την καταστολή των ατομικών τους ελευθεριών.

Ωστόσο, η εμμονή της Hamilton για τη σημασία των στατιστικών στοιχείων, τον αριθμό με τον οποίο «όλα της έγιναν ξεκάθαρα» (1909: 50), δεν συμβαδίζει με την παράληψή τους από την αφήγησή της. Το οριστικό άρθρο «αυτό», γραμμένο με πλάγια γραμματοσειρά, υποδηλώνει τον κίνδυνο που η συγγραφέας αποδίδει στις υποτιθέμενες διαστάσεις της παρουσίας της νόσου, αλλά αποτυγχάνει να παρουσιάσει αυτόν τον κίνδυνο. Τον σηματοδοτεί και τον αποκρύπτει ταυτόχρονα. Αυτή η στρατηγική καθιερώνει την Hamilton ως μέρος της παραμελημένης και παραπλανημένης ομάδας, στην οποία «δεν λένε τίποτα». Ωστόσο η πράξη αναγνώρισης από μέρους της, που απορρέει από την πρόσβαση στην εσωτερική γνώση- την οποία παρόλα αυτά κρατά για τον εαυτό της - την τοποθετεί σε μια πιο πεπειραμένη θέση και της προσφέρει τη γνώση που στη συνέχεια μεταδίδει σε άλλους (50). Η πράξη αναγνώρισης δίνει έδαφος στην Hamilton για την καταπολέμηση της άγνοιας των γυναικών και για την υποστήριξη της διεκδίκησης των δικαιωμάτων τους στη γνώση. Αυτή η πράξη αναγνώρισης την βοηθά να εκφράσει απαιτήσεις που αφορούν όχι μόνο την πρόσβαση των γυναικών στην εξουσία (μέσω της γνώσης), αλλά και το δικαίωμά τους στην οικονομική σταθερότητα. Ταυτόχρονα, το βιβλίο της, όπως το λογοτεχνικό έργο των «Νέων Γυναικών» και η φεμινιστική λογοτεχνία, υπόκειται ως ένα βαθμό στην ίδια τη «συνωμοσία της σιωπής» που επιδιώκει να εξαλείψει.

Πριν αξιολογήσουμε τη διαφορούμενη στρατηγική της Hamilton, είναι σημαντικό να εξετάσουμε τους πολιτικούς ισχυρισμούς της. Αναγνωρίζει την διαιώνιση της άγνοιας, βασιζόμενη στο φύλο, ως δομικό στοιχείο ζωτικής σημασίας για τη βικτοριανή πατριαρχία. Αν και ο καταμερισμός της ευθύνης είναι άμεσος, η μετατόπισή της από τις πατριαρχικές απαγορεύσεις ("ο άνδρας έχει αρνηθεί επανειλημμένα [τη γνώση] στις γυναίκες", 1909: 72) στην ακούσια άγνοια των γυναικών ("δεν μας λένε τίποτα" 50) διευρύνει τον κύκλο των ενόχων στους οποίους συμπεριλαμβάνει οποιονδήποτε από τους επαγγελματίες ιατρούς, τους εκλαϊκευτές της ιατρικής εμπειρίας, τους δασκάλους και τους γονείς. Οι επόμενες υποενότητες επικεντρώνονται στους πιθανούς τομείς της δημόσιας ορατότητας της σύφιλης στον δέκατο ένατο αιώνα: στα οικιακά εγχειρίδια ιατρικής και στα δημόσια μουσεία ανατομίας. Διερευνούν τη ρητορική που χρησιμοποιείται για να δικαιολογήσει την ανησυχία για την ασθένεια. Εξετάζουν επίσης το ρόλο αυτών των τομέων στην παραχώρηση ή/και τον περιορισμό της πρόσβασης στη γνώση σχετικά με τη σύφιλη και θέτουν ερωτήματα σχετικά με τις τεχνολογίες που την κάνουν ορατή.

Η τιμωρία της άγνοιας: Οικιακά Εγχειρίδια Ιατρικής

Τα οικιακά ιατρικά εγχειρίδια στο τέλος του δέκατου ένατου αιώνα διέφεραν από προηγούμενες εκδόσεις και προσεγγίσεις που έβλεπαν την άγνοια ως τρόπο διατήρησης της αθωότητας των νέων. Ο ιατρός από το Λιντς, H. Arthur Allbutt, συγγραφέας του επώνυμου εγχειριδίου *The Wife's Handbook*, κατακρίνει το επίπεδο της γνώσης των νεαρών γυναικών, οι οποίες «σφάλλουν λόγω της άγνοιας τους για τη φύση και τους αμετάβλητους νόμους της» και με αυτό τον τρόπο θέτουν σε κίνδυνο όχι μόνο τη ζωή τους, αλλά και τη ζωή των νεογέννητων παιδιών τους (1886: i).¹⁷ "Η γνώση", για τον συγγραφέα, "είναι δύναμη" (ii). Στο δημοφιλές βιβλίο *What a Young Wife Ought to Know* (1908), που δημοσιεύθηκε επίσης στη Βρετανία

για τη βρετανική αγορά, η Αμερικανίδα ιατρός και καθηγήτρια μαιευτικής, Emma F. Angell Drake, κατακρίνει επανειλημμένα την ανεπαρκή προετοιμασία των γυναικών για την έγγαμη ζωή τους (1908: 37-8).¹⁸ Για την συγγραφέα, η εκπαίδευση των γυναικών είναι εγγενώς συνδεδεμένη με το μέλλον του έθνους:

Όταν οι κόρες μας θα έχουν χαράξει στην συνείδηση τους ότι η αυτογνωσία, η συνετή ενδυμασία και η πρωινή, υγιεινή διατροφή και η συστηματική υπαίθρια άσκηση, προσφέρει σε αυτές και στις επόμενες γενιές αυτό που τίποτε άλλο δεν μπορεί να τους προσφέρει, και όταν οι νέοι άντρες μας, δείξουν ευγνωμοσύνη για αυτά τα πράγματα και τις επαινέσουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, ενώ δεν υστερούν ούτε στο ελάχιστο σε γνώση και πράξεις σε σχέση με αυτές, τότε θα ξημερώσει μια καλύτερη μέρα για την ανθρωπότητα, και θα γίνει μια ουσιαστική αρχή για την βελτίωσή της. (39-40)

Η υγεία των γυναικών είναι, τουλάχιστον απ' ό,τι φαίνεται, η κύρια ανησυχία της Drake και ο κύριος παράγοντας πίσω από τη δημοσίευση του βιβλίου της. Παρόμοιο στόχο έχει και ο πρόλογος της Mary Wood Allen στο έργο της Lyman B. Sperry, "*Confidential Talks with Young Women*" (1901), στον οποίο προωθεί τη γνώση ως κύριο μέσο για την αυτοπραγμάτωση των γυναικών. Αντί να ενθαρρύνει την ανιδιοτέλεια, αντιτάσσει ότι η γνώση θα στηρίξει όλες τις ιδιότητες που είναι απαραίτητες για τις μελλοντικές ευθύνες των γυναικών: θα τις εφοδιάσει με "διαρκής χάρη και αξιοπρέπεια και θα [τις] καταστήσει πιο άξιες για την ιερή αποστολής [τους]"(χ.σ.). Ο ίδιος τύπος ρητορικής χρησιμοποιείται σε ένα άλλο πλαίσιο. Ο Sylvanus Stall, ένας Λουθηρανός πάστορας και συγγραφέας του *What a Young Man Ought to Know* (1897) και συντάκτης της σειράς "Self and Sex Series", προβλέπει ορισμένες καταστροφές που θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί εάν είχε δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στην κατάλληλη εκπαίδευση των νεαρών ανδρών. Θα έσωζε "από τα τυφλά ατοπήματα που οδηγούν στην καταστροφή, την λύπη και τις τύψεις ανείπωτους αριθμούς (ανθρώπων)" (1897: 21).¹⁹ Όπως και για την Hamilton, η άγνοια ήταν ο στόχος και η αιτιολόγηση των εκπαιδευτικών επιδιώξεων όπως αυτές διαμορφωνόνταν από τα δημοφιλή ιατρικά εγχειρίδια στα τέλη του 19ου αιώνα.

Όπως και στην περίπτωση του Hutchinson, η εκπαιδευτική αποστολή των οικιακών ιατρικών εγχειριδίων θεωρήθηκε ως ένας παράγοντας αποκατάστασης για να αναφερθεί το θέμα της συφιλιδικής νόσου. Για τον Stall, όπως και κάθε άλλο από τα διατάγματα του Θεού, οι νόμοι της ανθρώπινης σεξουαλικότητας πρέπει να είναι γνωστοί και να εφαρμόζονται. Η άγνοια του θέματος δεν ήταν επαρκής δικαιολογία για κακή συμπεριφορά. Οι αμαρτίες που προκύπτουν από την άγνοια θα τιμωρούνταν (Stall 1897: 23). Ως εκ τούτου, γι' αυτόν, "η ντροπή ανήκει σε εκείνους που, λόγω ένοχης άγνοιας ή ψεύτικης σεμνότητας, παραμένουν σιωπηλοί, παρά σε εκείνους που μιλάνε για αυτά τα σημαντικά θέματα φοβούμενοι τον Θεό" (23). Με αυτή τη δήλωση, στοχοποιεί μια λανθασμένη κατανόηση της σεμνότητας και τον αποκλεισμό ορισμένων θεμάτων που αυτή προκαλεί, προστατεύοντας παράλληλα τον εαυτό του από ενδεχόμενους ισχυρισμούς περί χυδαιολογίας. Η θεική εντολή, την οποία επικαλέστηκε ο Hutchinson ως δικαιολογία για τις ανησυχίες του, χρησιμεύει εδώ για να θίξει το θέμα της συφιλιδικής νόσου και να υποδεχτεί τα πλεονεκτήματα που αποκτήθηκαν από την πρόσβαση σε αυτού του είδους την εσωτερική γνώση.

Πράγματι, οι συγγραφείς των οικιακών ιατρικών εγχειριδίων παρουσιάζονταν ως αντίθετοι από τους προκατόχους τους. Ο Stall σκιαγραφεί μια ζοφερή εικόνα της κατάστασης της γνώσης και της λαϊκής συνείδησης στα μέσα του αιώνα "όταν ο ευρέως διαδεδομένος πουριτανισμός στήνει σκιάχτρα για να προστατεύσει τους τομείς όπου στην βαθιά άγνοια των θυμάτων του, ο Σατανάς βρήκε γόνιμο έδαφος για πλούσια συγκομιδή αντιπάθειας και ανηθικότητας" (1897: 24). Σύμφωνα με τον ίδιο, η αδιαφορία των ανδρών του ιατρικού κόσμου για το θέμα οδήγησε σε σοβαρή παραμέληση πολλών θυμάτων της νόσου (24, 102). Αυτή την αντιπαράθεση ανάμεσα στην πρόοδο στα τέλη του δέκατου ένατου αιώνα και στην οπισθοδρόμηση στα μέσα του αιώνα και την παρήγαγαν και την παρατηρούσαν συγχρόνως. Όντως, μερικά από τα εγχειρίδια που εκδόθηκαν στις αρχές του δέκατου ένατου αιώνα, και συνέχισαν να ανατυπώνονται καθ' όλη τη διάρκεια του αιώνα, περιελάμβαναν πληροφορίες για τα αφροδίσια νοσήματα και προσέφεραν μερικές πληροφορίες για τα συμπτώματά τους. Αν και το δημοφιλές *Modern Domestic Medicine* (7^η εκδ., 1837) του Thomas John Graham υποσχέθηκε να ασχοληθεί με τις ασθένειες των γυναικών (v), δεν ασχολήθηκε καθόλου με την σύφιλη. Αντίθετα, στην έκδοση του 1824 του πιο δημοφιλούς εγχειριδίου *The New Domestic Medicine*, ο William Buchan και ο William Nisbet δηλώνουν ότι δεν αισθάνονται πλέον την ανάγκη να παραλείψουν το θέμα από τη δημοσίευσή τους, ελπίζοντας ότι τα οφέλη από τις διδασκαλίες τους αντισταθμίζουν τους κινδύνους μιας ακατάλληλης χρήσης των πληροφοριών (441).²⁰ Δεν διστάζουν να περιγράψουν τις καταστροφές της νόσου καθώς καταγράφουν τα πιθανά συμπτώματά της (459). Αυτό τους δίνει μια ηθική βάση και κατοχυρώνει ηθική ανωτερότητα. Σε αυτό το πλαίσιο, η έλλειψη διαφοροποίησης του Stall στην αξιολόγησή του για τις προηγούμενες δημοσιεύσεις έχει παρόμοια λειτουργία, καθώς μοιράζει σαφώς την ευθύνη για την τρέχουσα κατάσταση άγνοιας.

Οι τεχνικές «αποδιοπομπαίου τράγου» αποτελούσαν πολύτιμες στρατηγικές που διευκόλυναν την αυτοδικαιολόγηση και την δημιουργία μίας ακλόνητης αυθεντίας. Τα οικιακά ιατρικά εγχειρίδια στα τέλη του 19^{ου} αιώνα απέδιδαν επίσης την ευθύνη στις γενιές των γονέων, ειδικά λόγω της παρέμβασής τους στις αποφάσεις των παιδιών τους σχετικά με τον γάμο. Ο Stall τόνισε την ευθύνη τους για την γνωριμία των θυγατέρων τους σε ανήθικους μνηστήρες, για τους οποίους ήξεραν ότι δεν είναι «τίποτα λιγότερο από μια μάζα ηθικής και σωματικής διαφθοράς και μόλυνσης» (Stall 1897: 145). Η γονική παραμέληση της σωστής εκπαίδευσης των παιδιών τους θεωρήθηκε επιζήμια για τις νεότερες γενιές. Οι συγγραφείς των εγχειριδίων του δεύτερου μισού του 19ου αιώνα τοποθετήθηκαν στο πλευρό της προόδου καθώς προανήγγειλαν μια πιο δημόσια συζήτηση για τα έως τότε θέματα ταμπού, μια συζήτηση που έγινε επίσης δυνατή λόγω της «αφύπνισης της γυναίκας» (Drake 1908: 7) και της βελτίωσης των ηθικών προτύπων (Stall 1897: 25).

Ο στόχος τους ήταν εντελώς διαφορετικός από αυτόν του Hutchinson και των συναδέλφων του, οι οποίοι έγραφαν κατά κύριο λόγο, αν όχι αποκλειστικά, για εξειδικευμένο κοινό και συνεπώς μπορούσαν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για τον περιορισμό της δημόσιας γνώσης. Σε πολλά από τα εγχειρίδια, η αφροδίσια νόσος ήταν αναπόσπαστο μέρος μιας σειράς προειδοποιητικών ιστοριών: συνήθως ιστορίες οικογενειακού και εθνικού εκφυλισμού. Οι θλιβερές εικόνες, όπως τις ζωγράφισαν αυτοί οι εκπαιδευτικοί, λειτουργούσαν ως αποτρεπτικοί παράγοντες και ως διορθωτικοί παράγοντες της ατομικής ηθικής και της κοινωνικής τάξης. Καθώς η εξελικτική θεωρία επηρέαζε ιδέες σχετικά με την τεκνοποίηση και καθώς η κληρονομικότητα έγινε ο κύριος στόχος πολλών δημοσίων συζητήσεων, τα ιατρικά εγχειρίδια συμπεριελάμβαναν την κληρονομικότητα μαζί με την επίδραση του περιβάλλοντος ως επιδραστικούς παράγοντες στην ανάπτυξη των παιδιών

(παραδείγματος χάριν, Stall 1897: 138). Όπως ο Stall, έτσι και η Drake χρησιμοποιεί βιβλική γλώσσα, συνδυασμένη με γλώσσα που χρησιμοποιείται για την κηπουρική, για να τονίσει τις κληρονομικές αλληλεξαρτήσεις και για να σκιαγραφήσει την επιρροή της ηθικής συμπεριφοράς των γονιών στις μελλοντικές γενιές (1908: 117, 139-40). Με αυτόν τον τρόπο, αυτοί που αγωνίζονταν για την αγνότητα, ενσωμάτωναν τις εξελικτικές θεωρίες στις «παλαιότερες ηθικές ανησυχίες» (Mort 2000: 87). Στις αφηγήσεις τους, η παρουσίαση της σύφιλης απέκτησε ιδιαίτερη σημασία ως μέσο για την εξουδετέρωση της ανεξέλεγκτης εξάπλωσης του εκφυλισμού:

Για να αναγνωρίσετε τον πλήρη χαρακτήρα και τις συνέπειες της σύφιλης, θα πρέπει να αναγκάσετε τον κόσμο να ανοίξει τις πόρτες όλων των νοσοκομείων και να εκθέσει τους ηθικά λεπρούς, των οποίων η σάρκα και τα οστά μυρίζουν διαφθορά και θάνατο [...]. να ανοίξει τις πόρτες των φρενοκομείων, να σας δείξει τον μεγάλο αριθμό των δυστυχισμένων πρωτοπαθών ή δευτεροπαθών θυμάτων της σύφιλης που τους πέταξαν εδώ. Να ανοίξει πλατιά τις πόρτες των νεκροταφείων και να σας δείξει τους νεκρούς. Να ανοίξει διάπλατα τις πύλες του χαμένου κόσμου και να σας δείξει τους καταδικασμένους και να σας αφήσει να ακούσετε το θρήνο εκατομμυρίων ψυχών που καταδικάστηκαν για μια αιωνιότητα από αυτό το φρικτό αμάρτημα της λαγνείας και της ασθένειας. (Stall 1897: 125-6)

Ανοίγοντας τις πόρτες των χώρων εγκλεισμού που σημαδεύτηκαν από τη σύφιλη, φέρνοντας φως στις σκοτεινές πλευρές του εκφυλισμού, καθιστώντας ορατά τα σημάδια της νόσου, ήταν ένας τρόπος να αποσαφηνιστούν οι κίνδυνοι που ενείχε η ασθένεια για τους πάσχοντες και τους απογόνους τους καθώς και για την ποιότητα της εγκόσμιας και μεταθανάτιας ζωής τους. Τέτοιου είδους απολογισμοί του (ηθικού) εκφυλισμού λειτουργούσαν ως προειδοποιητικές ιστορίες στην γενική αφήγηση στα πλαίσια της εκπαίδευσης που αυτά τα εγχειρίδια προσέφεραν ως τρόπο να σώσουν τους αναγνώστες από τα χέρια της «λέπρας της λαγνείας» (Stall 1897: 102).

Είναι σημαντικό ότι, παρά την εντολή για σεξουαλική αγνότητα, τα ιατρικά εγχειρίδια, όλως παραδόξως, εξακολουθούσαν να απευθύνονται σε ένα από τα δύο φύλα τόσο όσον αφορά την εμφάνιση της νόσου όσο και την προτεινόμενη συμπεριφορά των φύλων. "Κρατήστε τον εαυτό σας αγνό" ήταν μια εντολή που απευθυνόταν τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες (Stall 1897: 34). Ωστόσο, ενώ προσπάθησαν να προωθήσουν τη σεξουαλική και ηθική αγνότητα των αναγνωστών τους, ανεξάρτητα από το φύλο τους, ενστερνίστηκαν ανεπιφύλακτα την πεποίθηση ότι η γυναίκα βρίσκεται σε κατώτερη θέση. Η Drake τονίζει τις διαφορές των φύλων στο κεφάλαιο της σχετικά με το ρόλο των γυναικών στο γάμο, επιμένοντας ότι πρέπει να είναι «ίσες αλλά όχι ισοδύναμες» με τους συζύγους τους (1908: 66).²¹ Οι γυναίκες πρέπει να φιλοδοξούν να γίνουν καλές νοικοκυρές, να παραμένουν ελκυστικές, να είναι πρόθυμες μητέρες και να αναζητούν σωματική και φυσική εξέλιξη (Drake 1908: 66-71). Θέτοντας επιχειρήματα κατά της δουλείας, η Drake επιμένει ότι πρέπει επίσης να γνωρίζουν τα δικαιώματά τους και να αρνούνται να υποκύψουν στην ανδρική σεξουαλική υπεροχή, σε περίπτωση που δεν θέλουν ο γάμος τους να μοιάζει με «πορνεία, με την άδεια του νόμου» (88). Ενώ δεν μιλούσαν όλα τα εγχειρίδια με τόση ειλικρίνεια για το θέμα, πολλά βασίζονταν στην υπόθεση των διαφορετικών ανά φύλο σεξουαλικών και νοητικών προδιαγραφών και πλαισιώναν ανάλογα τις συμβουλές τους. Ταυτόχρονα, όπως και σε μεγάλο μέρος

της ευγονικής φεμινιστικής γραφής, απέδιδαν στις γυναίκες το ρόλο των κηδεμόνων στην οικογενειακή εστία και των δασκάλων των μελλοντικών γενεών (Drake 1908: 8).²³ Σε αυτή την στοιχειώδη διαφορά, παρά στην πρωτο-μοντερνιστική ασυμφωνία που υιοθετήθηκε από τις «Νέες Γυναίκες» συγγραφείς, τα εγχειρίδια αυτά βρήκαν έναν τρόπο ενδυνάμωσης, όσο απειροελάχιστος και σε συμφωνία με τα έθιμα της εποχής κι αν ήταν αυτός.

Παρά τη διδακτική τάση πολλών ιατρικών εγχειριδίων, είχαν μερίδιό ευθύνης στη διαιώνιση των υπαρκτών ανισοτήτων στην διάχυση γνώσης και στην αντίληψη για την νόσο. Απέκλεισαν από τις γυναίκες τη δυνατότητα να δουν τα πιο δραστικά αποτελέσματα της σύφιλης είτε αγνοώντας πλήρως το θέμα είτε επιτρέποντας μόνο μερικές ματιές σε ότι αφορά την αφροδίσια νόσο χωρίς ωστόσο να εκπαιδεύουν τις γυναίκες στην αναγνώριση των συμπτωμάτων τους. Ο ισχυρισμός της Showalter ότι η ασθένεια "είχε πολύ διαφορετική σημασία και απεικόνιση για τις γυναίκες και τους άνδρες" είναι σωστός σε αυτό το πλαίσιο (1990: 196). Στο βιβλίο του που απευθύνεται σε νεαρούς άνδρες, ο Stall αφιερώνει τρία κεφάλαια στις συνέπειες της ανήθικης συμπεριφοράς των ανδρών. Σε αυτά περιγράφει τα συμπτώματα των διαφόρων σταδίων της σύφιλης και προσφέρει μια διαφοροποιημένη περιγραφή του (σκληρού) συφιλιδικού και του μαλακού έλκους για μια καλύτερη αναγνώριση της νόσου (1897: 117-26). Παρόλο που έστρεψε την προσοχή του αναγνώστη στη δυσκολία της επιτυχούς αναγνώρισης της και τον ωθούσε να επισκεφτεί το γιατρό, ο Stall προσέφερε ταυτόχρονα μια σειρά κατευθυντήριων γραμμών που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στην αυτοδιάγνωση. Αναφέρονται το χρώμα, η υφή, η μορφή και η τοποθέτηση των διαφόρων εξανθημάτων, όπως επίσης και οι συγκεκριμένες διανοητικές και κινητικές δυσλειτουργίες (βλέπε ειδικότερα Stall 1897: 115-40). Αυτές οι λεπτομερείς περιγραφές εκπαιδεύαν το ανδρικό κοινό στην αναγνώριση των συμπτωμάτων της σύφιλης και διευκόλυναν την αυτοδιάγνωση τους. Πολλές εκδόσεις τέτοιου είδους ενθάρρυναν τους αναγνώστες να συμβουλευονται τους επαγγελματίες ιατρούς γραπτώς, προσθέτοντας έντυπα τα οποία αργότερα θα μπορούσαν να σταλούν για επαγγελματική αξιολόγηση και διάγνωση.²⁴

Σε αντίθεση με αυτά τα έντυπα, πολλά από τα γενικά οικιακά ιατρικά εγχειρίδια και βιβλία οδηγίων που απευθύνονταν ειδικά στις γυναίκες δρούσαν ενάντια στην αποστολή τους, είτε εσκεμμένα είτε όχι, αγνοώντας ή υποβαθμίζοντας τους πιεστικούς κινδύνους της συφιλιδικής νόσου. Στο *Domestic Medicine and Hygiene. Being a Short Account of the More Common Diseases, Their Causes and Treatment* (1897) για παράδειγμα, ο William J. Russell συμπεριλαμβάνει την κινητική αταξία και την γενική παράλυση των φρενοβλαβών -συμπτώματα όλο και περισσότερο συνδεδεμένα με το τρίτο στάδιο της σύφιλης- και αναφέρει τη «σεξουαλική υπερβολή» ως πιθανή αιτία του πρώτου (1897: 145). Αλλά αγνοεί εντελώς τις γενικές ενοχλήσεις που σχετίζονται με τη νόσο, αν και αναφέρει τη σύφιλη ως την αιτία πολλών ασθενειών. Η Lyman B. Sperry δεν αναφέρεται καθόλου σε αφροδίσια νοσήματα, αν και επιμένει στην υγεία των γυναικών ως ζωτικής σημασίας για την γυναικεία φύση (1901: 106) και υπογραμμίζει την αναγκαιότητα να λαμβάνεται υπόψη η κληρονομικότητα κατά την επιλογή ενός συζύγου (59). Η Drake αναφέρει τη σύφιλη μόνο μία φορά, αλλά ακόμη και αυτή υπογραμμίζει τον κληρονομικό χαρακτήρα και τους κινδύνους που ενέχει για τις μελλοντικές γενιές, χωρίς να κάνει καμία νύξη για τους τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε να επηρεάσει τις γυναίκες (1908: 62). Με τον ίδιο τρόπο, ο Allbutt ενώ αναφέρει τις καταστροφικές επιπτώσεις των σεξουαλικά μεταδιδόμενων ασθενειών στην υγεία των γυναικών, είναι επίσης κάπως επιφυλακτικός σχετικά με το θέμα. Η συμβουλή του,

που συνοψίζεται σε μία μόνο παράγραφο, περιορίζεται στην προώθηση των ιατρικών εξετάσεων ως τρόπων διασφάλισης της ιερότητας του γάμου (1886: 47-8).

Σε αντίθεση με την υποτιθέμενη εκπαιδευτική αποστολή τους, τα οικιακά εγχειρίδια που απευθύνονταν στις γυναίκες, μόνο επιφανειακά, αν όχι καθόλου, θίγουν το θέμα της σύφιλης και, όπως το έθιγαν, δεν κατάφεραν να προετοιμάσουν τους αναγνώστες τους για την εύστοχη αναγνώριση των συμπτωμάτων της. Η σύφιλη χρησιμοποιήθηκε ρητορικά για να εξαπλωθεί ο φόβος για τον ψυχικό και σωματικό εκφυλισμό των μελλοντικών γενεών. Με αυτό τον τρόπο, τα βιβλία αυτά, παραδόξως, υποστήριζαν και συμμετείχαν στη συνωμοσία της σιωπής γύρω από την αφροδισιακή νόσο παρά την αναγγελία και την υπεράσπιση της εκπαίδευσης των γυναικών. Δεδομένου ότι δεν διαφώτιζαν περί του θέματος, τα εγχειρίδια αυτά για τις γυναίκες έτειναν επίσης να παράγουν την αφάνεια του.

Γ' ΜΕΡΟΣ

Σχολιασμός

Το τρίτο μέρος αφορά τη λεπτομερή ανάλυση του πρωτοτύπου κειμένου, με βάση το μεταφραστικό μοντέλο της Νορντ, όπως αυτό περιγράφεται στην εισαγωγή, καθώς και την ανάλυση των μεταφραστικών επιλογών στα διάφορα προβλήματα που εμφανίστηκαν κατά τη διάρκεια της μετάφρασης.

Μεταφραστική εντολή

Σε θεωρητικό πλαίσιο η μεταφραστική εντολή αναλύει τα πραγματολογικά στοιχεία του πρωτοτύπου και έπειτα του μεταφράσματος παρέχοντας πληροφορίες που βοηθούν το μεταφραστή να διαπιστώσει σε ποια σημεία τα δύο κείμενα αποκλίνουν (Munday, 2002: 138). Στη συγκεκριμένη περίπτωση οι πληροφορίες που είναι απαραίτητες για τη σύγκριση αυτή είναι οι εξής:

1. **Οι επιδιωκόμενες κειμενικές λειτουργίες:** Το πρωτότυπο κείμενο είναι πληροφοριακό, καθώς στόχος του είναι να πληροφορήσει τον αναγνώστη για το θέμα που πραγματεύεται. Ίσως θα μπορούσε να επιδοθεί στο κείμενο και η κλητική λειτουργία στα σημεία όπου η συγγραφέας παραθέτει κείμενα άλλων, που στόχο έχουν να καθοδηγήσουν τον πληθυσμό εκείνης της εποχής. Κατά βάσει όμως, αυτό που πρέπει να έχει στο νου του ο μεταφραστής είναι ότι το μετάφρασμα πρέπει να διατηρήσει την πληροφοριακή λειτουργία του πρωτοτύπου.
2. **Δέκτες:** Στους δέκτες του ΚΠ και του ΚΣ ανήκει το ακαδημαϊκό κοινό που ενδιαφέρεται να ασχοληθεί με την έρευνα και να πληροφορηθεί επάνω στους παράγοντες που επηρεάζουν την λογοτεχνία. Αυτό όμως δεν αποκλείει την πιθανή ανάγνωση του βιβλίου και από άλλους ενδιαφερόμενους για το περιεχόμενο.
3. **Κίνητρο:** Όπως αναφέρθηκε στο πρώτο μέρος της εργασίας, το βιβλίο ανήκει σε μία σειρά βιβλίων αφιερωμένη στην λογοτεχνική έρευνα σε σχέση με τον τομέα της επιστήμης και της ιατρικής. Επομένως ως στόχο έχει να ενημερώσει μία συγκεκριμένη ομάδα ανθρώπων για θέματα που ερευνήθηκαν προσωπικά από την συγγραφέα και αναλύονται/παρουσιάζονται στο βιβλίο με έγκυρα παραδείγματα και αναφορές. Το κίνητρο του μεταφραστή, αν και προκύπτει με διαφορετική αφορμή, παραμένει το ίδιο..

Ανάλυση Κειμένου-Πηγή

Η ανάλυση του κειμένου πηγή σύμφωνα με το μοντέλο της Νορντ (Munday, 2002: 139-143) συγκεντρώνει όλους τους ενδοκειμενικούς συντελεστές που είναι απαραίτητοι για τη σύγκριση του με το κείμενο στόχος. Πιο αναλυτικά, εφόσον ο μεταφραστής έχει καταφύγει στη μελέτη όλων των πραγματολογικών στοιχείων του κειμένου πηγή ώστε να καταλήξει στη κατάλληλη μεταφραστική λειτουργία, πρέπει έπειτα να περάσει στην ανάλυση του ίδιου του κειμένου και να ξεχωρίσει τους παράγοντες που θα επηρεάσουν τη δομή και την σύνθεση του μεταφράσματος. Η Νορντ προτείνει μία ενδεικτική λίστα με τους ενδοκειμενικούς συντελεστές που πρέπει να τεθούν υπό αξιολόγηση (Munday, 2002: 139), εκ των οποίων σε αυτό το σημείο θα μας απασχολήσουν το ύφος και η σύνθεση του κειμένου.

Ξεκινώντας με το ύφος, είναι κατανοητό ότι, εφόσον πρόκειται για ένα ακαδημαϊκό κείμενο με πληροφοριακή λειτουργία, ακολουθείται κατά κύριο λόγο ένα επίσημο επίπεδο ύφους. Ωστόσο, επειδή στο κείμενο υπάρχουν πολλές διακειμενικές αναφορές, σε ορισμένα σημεία το ύφος αλλάζει και από επίσημο γίνεται πιο εκφραστικό και κλητικό. Πιο συγκεκριμένα, στις διακειμενικές αναφορές από βιβλία του πάστορα Stall, οι εκφράσεις γίνονται πιο λόγιες, οι μεταφορές και οι εικόνες αυξάνονται και ο λόγος είναι πιο γλαφυρός, χαρακτηριστικά που ταιριάζουν σε ένα λογοτεχνικό κείμενο. Τα σημεία όπου γίνεται αυτή η εναλλαγή του ύφους είναι τα παρακάτω:

- “from the blind blunderings which bring ruin, regret and remorse to such untold numbers” Stall (σελ. 14)
- “when universal prudishness set up scarecrows to safeguard the fields where Satan found in the profound ignorance of his victims a fruitful soil for rich harvests of vice and immorality” Stall (σελ. 15)
- “nothing less than a mass of moral and physical rottenness and contagion” Stall (σελ. 15)
- “To recognize the full character and effects of syphilis, you would have to compel the world to throw open the doors of all its hospitals, and expose to view the moral lepers, whose flesh and bones reek with rottenness and death [...]; to throw open the doors of the insane asylums, to show you the large number of their unhappy victims who have been thrust in here from among the primary and secondary sufferers of syphilis; to throw open the doors of the sepulchers and show you the slain; to throw open the gates of the lost world and show you the doomed, and let you listen to the wails of the millions who have been slain for eternity by this awful sin of lust and disease.” Stall (σελ. 16)

Φυσικά, και στις δύο περιπτώσεις, ο μεταφραστής καλείται να αποδώσει τα υφολογικά χαρακτηριστικά με όσο γίνεται μικρότερη απόκλιση από το πρωτότυπο.

Συνεχίζοντας με τη σύνθεση του ΚΠ, μπορεί αυτή να αναλυθεί περεταίρω σε μακροδομή και μικροδομή. Η μακροδομή αφορά τη συνολική δομή του κειμένου και σχετίζεται άμεσα με τον τύπο κειμένου που χρησιμοποιείται. Στη συγκεκριμένη περίπτωση το ΚΠ αποτελεί απόσπασμα ενός μεγαλύτερου επιστημονικού κειμένου (υπερ-κείμενο) και ως εκ τούτου ακολουθεί τη δομή και την οργάνωση του. Επειδή πρόκειται για επιστημονικό κείμενο πλησιάζει αρκετά την δοκιμαϊκή γραφή και βασίζεται σε μία αρκετά τυπική φόρμα χωρίς ιδιάζοντες κειμενικούς τύπους. Αυτό που είναι ωστόσο ενδιαφέρον είναι ότι συναντώνται αρκετά συχνά μέσα στο κείμενο παραθέσεις από βιβλία άλλων σε εισαγωγικά για να υποδεικνύουν ότι δεν έχουν γραφθεί από τη συγγραφέα. Το στοιχείο αυτό παραμένει αυτούσιο και στη μετάφραση. Η μικροδομή από την άλλη αναφέρεται στις τοπικές ιδιότητες του κειμένου, με ποιον τρόπο δηλαδή συνδέονται και δομούνται οι προτάσεις. Στο απόσπασμα της εργασίας οι προτάσεις είναι αρκετά μακροσκελείς και περίπλοκες ακόμη και στις περιπτώσεις των παραθέσεων. Σπάνια απαντώνται μικρές προτάσεις στο κείμενο και ακόμα πιο σπάνια η σύνταξη και το νόημα τους είναι απλά. Συχνό φαινόμενο είναι επίσης η χρήση δευτερευουσών προτάσεων, με πληθώρα διαζευκτικών μέσων και παρενθετικών προτάσεων, που σηματοδοτούνται με παύλες (π.χ. : - κάτι που δεν θα έπρεπε να συμβαίνει, - ξεφυλλίζοντας ένα βιβλίο). Σε γραμματικό επίπεδο, χρησιμοποιείται κυρίως ένας συνδυασμός παρελθοντικών και

ενεστωτικών χρόνων με συνεχή και πολύπλοκη εναλλαγή μέσα στο κείμενο, καθώς η εποχή που πραγματεύεται η έρευνα είναι ο 19^{ος} αιώνας και όλες οι διακειμενικές αναφορές είναι γραμμένες αυτή την περίοδο.

Ανάλυση Μεταφραστικής διαδικασίας

Έπειτα από την ανάλυση του κειμένου πηγή, είναι σκόπιμο να ακολουθήσει η εξέταση της μεταφραστικής διαδικασίας και η σύγκριση του ΚΠ με το ΚΣ ως προς τις μικροδομές τους και τα λεκτικά τους στοιχεία.

1. Μετάφραση Τίτλων

Το απόσπασμα που επιλέχθηκε προς μετάφραση περιέχει δύο υποενότητες του 2^{ου} μέρους του 3^{ου} κεφαλαίου του βιβλίου. Ως εκ τούτου οι δύο τίτλοι που περιέχει αναφέρονται ξεχωριστά σε αυτές τις δύο υποενότητες, που παρόλο που συνδέονται μεταξύ τους, αποτελούν δύο ξεχωριστές νοηματικές μονάδες που ανήκουν σε ένα ευρύτερο κεφάλαιο.

Ο πρώτος τίτλος, *Feminist and New Woman voices on Syphilis*, αναφέρεται σε δύο κινήματα που εμφανίστηκαν το 19^ο αιώνα και αφορούν το γυναικείο φύλο. Το πρώτο, «Feminist», είναι ευρέως διαδεδομένο και η ελληνική μετάφρασή του είναι γνωστή και αποδεκτή, ενώ αντίθετα το δεύτερο, «New Woman», είναι κατά κύριο λόγο άγνωστο για το ελληνικό κοινό και επομένως δεν έχει αντιστοιχία όρου στη γλώσσα-στόχο. Με βάση τη θεωρία που αναφέρει ο Σ. Κεραμίδας στο βιβλίο του Ζητήματα Ορολογίας στην Τεχνική Μετάφραση, υπάρχουν πολλές διαφορετικές τεχνικές δημιουργίας ενός όρου στη γλώσσα-στόχο ανάλογα με τις γλωσσικές ανάγκες κάθε περίπτωσης. Σε αυτή την περίπτωση επέλεξα να ακολουθήσω την τεχνική του διαγλωσσικού δανεισμού και πιο συγκεκριμένα του μεταφραστικού δανεισμού (Κεραμίδας, 2015: 53), δηλαδή τη πιστή μετάφραση των λέξεων του αγγλικού όρου. Από αυτή τη διαδικασία προέκυψε ο όρος «Νέα Γυναίκα», τον οποίο και στον τίτλο και στο κείμενο άφησα με εισαγωγικά για να είναι εμφανές ότι πρόκειται για το συγκεκριμένο κίνημα. Επίσης σε αυτόν τον τίτλο η συγγραφέας χρησιμοποίησε αυτούς τους δύο όρους ως επίθετα που αναφέρονται στο ουσιαστικό «voices». Η διατήρηση αυτής της σύνταξης θα προκαλούσε νοηματικά και γραμματικά κενά στα ελληνικά, γι' αυτό και επέλεξα να μετατρέψω τους δύο όρους σε ουσιαστικά (Φεμινισμός και «Νέα Γυναίκα») και να κάνω μετατροπή του πληθυντικού(voices) σε ενικό (φωνή) που παραπέμπει σε κάτι γενικό και συμπεριληπτικό, με αποτέλεσμα να προκύψει η απόδοση «Η φωνή του Φεμινισμού και της «Νέας Γυναίκας» για τη Σύφιλη».

Ο δεύτερος τίτλος του αποσπάσματος, *Wages of Ignorance: Domestic Medicine Manuals*, αναφέρεται γενικά στα ιατρικά εγχειρίδια με προοριζόμενο κοινό τις απλές οικογένειες, που όμως ακόμη και αυτά διαιώνιζαν την άγνοια που υπήρχε γύρω από το θέμα της σύφιλης. Για να τονίσει αυτό το φαινόμενο, η συγγραφέας χρησιμοποιεί στον τίτλο μία κάπως ιδιάζουσα φράση, «Wages of Ignorance», η οποία προέρχεται από την απόδοση του «wage» ως αποζημίωση ή αποτέλεσμα μίας κατάστασης. Πιο συγκεκριμένα, η φράση που χρησιμοποιείται πιο συχνά είναι το «wages of sin» και χρησιμοποιείται για να τονίσει την τιμωρία που επέρχεται της αμαρτίας. Στην περίπτωση του αποσπάσματος η συγγραφέας μιλά για την «τιμωρία της άγνοιας»,

εννοώντας ότι η σύφιλη είναι η προκειμένη τιμωρία που υποδεικνύει ο τίτλος. Έπειτα, στο δεύτερο μέρος του τίτλου εισάγεται η έννοια των «domestic medicine manuals». Τα εγχειρίδια αυτά, που αναφέρονται αρκετά συχνά στο κείμενο, όπως και στην περίπτωση του «New Woman», δεν είναι γνωστά στο ελληνικό κοινό αλλά αφορούν έναν τεχνικό όρο που πρέπει να διατηρηθεί αυτούσιος στην ελληνική γλώσσα, διότι σε κάθε άλλη περίπτωση θα έχανε την αξία του. Ως εκ τούτου, επέλεξα και σε αυτή την περίπτωση να ακολουθήσω την τεχνική του μεταφραστικού δανεισμού και να τα αποδώσω ως «οικιακά ιατρικά εγχειρίδια», εισάγοντας έτσι στο ελληνικό κείμενο έναν όρο που παρόλο που είναι άγνωστος μπορεί με ευκολία να γίνει αντιληπτή η σημασία του.

2. Μετάφραση Ονομάτων, Τοπωνυμίων και Τίτλων Βιβλίων

Μέσα στο κείμενο υπάρχουν πάρα πολλές αναφορές σε ονόματα συγγραφέων του 19^{ου} αιώνα και στα βιβλία τους, τα οποία, λόγω του ότι πρόκειται για πληροφοριακό ακαδημαϊκό κείμενο και μη μεταφρασμένη βιβλιογραφία, επέλεξα να τα αφήσω αυτούσια στη λατινική τους μορφή. Αντίθετα όσον αφορά τα τοπωνύμια, οι μόνες αναφορές που γίνονται είναι το «British Empire» (σελ.12) και το «Leeds» (πόλη της Αγγλίας, σελ. 14), τα οποία έχουν αποδοθεί στα ελληνικά ως «Βρετανική Αυτοκρατορία» και «Λιντς» αντίστοιχα, όπως και τα κράτησα στη μετάφραση.

3. Μη Λεκτικά Στοιχεία

Ένα κείμενο εκτός από τα λεκτικά στοιχεία διαθέτει και τα παραγλωσσικά χαρακτηριστικά όπως είναι ο επιτονισμός, τα πλάγια γράμματα, οι εικόνες κλπ., τα οποία, σύμφωνα με τη λειτουργική μετάφραση, αναπαράγονται ή προσαρμόζονται ανάλογα με τον στόχο και τον τύπο της μετάφρασης από τον μεταφραστή (Nord, 2014: 134). Τα μη λεκτικά χαρακτηριστικά του αποσπάσματος αφορούν κυρίως την υφολογική στίξη ως στοιχείο έμφασης ή επεξήγησης. Για να εξυπηρετήσω το σκοπό της μετάφρασης διατήρησα τα περισσότερα μη λεκτικά στοιχεία ίδια από το ΚΠ στο ΚΣ, όπως τα εισαγωγικά σε παραθέσεις άλλων συγγραφέων, τα πλάγια γράμματα σε τίτλους βιβλίων και τα έντονα γράμματα στην παράθεση από το βιβλίο της Hamilton (**-a simple matter of bald statement and statistics**), όπου η συγγραφέας του βιβλίου διατηρεί αυτούσια την έμφαση της Hamilton, και ακόμη περισσότερο στην αόριστη αντωνυμία «*that!*», όπου τονίζεται κάτι πολύ συγκεκριμένο και δίνεται μεγάλο νοηματικό υπόβαθρο σε αυτή τη λέξη. Αυτά τα στοιχεία παρέμειναν αυτούσια και στην μετάφραση. Αλλαγές έγιναν στα σημεία όπου η στίξη δεν είχε αντιστοιχία στη ΓΣ, όπως στην περίπτωση του συμβόλου «;», το οποίο αντικαταστάθηκε παντού με κόμμα ή τελεία ανάλογα τις νοηματικές ανάγκες, και σε σημεία όπου η πρόσθεση εισαγωγικών στο ΚΣ βοήθησε τον επιτονισμό της ειρωνείας, όπως στην περίπτωση του *profession*, το οποίο ειρωνικά αναφέρεται στο «επάγγελμα» του γάμου, ή στην περίπτωση εννοιών, όπως η «Σύφιλη» και η «Νέα Γυναίκα».

4. Μεταφραστικά προβλήματα σε επίπεδο λέξης

Το πρώτο πρόβλημα που συναντά ο μεταφραστής σε επίπεδο λέξης είναι το ειδικό λεξιλόγιο που χρησιμοποιείται πολύ συχνά στο κείμενο για να γίνει αναφορά σε διάφορες έννοιες από τον χώρο της ιατρικής επιστήμης αλλά και του νομικού ή πολιτικού χώρου. Αρχικά η ειδική ιατρική ορολογία που χρησιμοποιείται μπορεί σε

γενικές γραμμές να βρεθεί σε κάποιο ιατρικό λεξικό² καθώς πρόκειται για τεχνικούς όρους που αφορούν τη σύφιλη (π.χ. venereal disease) και τα συμπτώματά της (π.χ. chancre, chancroid, locomotor ataxia κλπ.). Ωστόσο υπάρχουν μέσα στο κείμενο και όροι που εκτός από την έρευνα στο λεξικό χρειάζονται και μία αναπροσαρμογή στην απόδοση τους, όπως είναι για παράδειγμα οι όροι «lead-poisoning» και «combustion», τους οποίους μετέφρασα με την τεχνική της επεξηγηματικής απόδοσης, που όπως εξηγεί και ο Κεραμίδας (2015: 101) είναι συχνό φαινόμενο στην απόδοση πολυλεκτικών ιατρικών όρων. Επίσης προσαρμογή έγινε και στην περίπτωση του όρου «primary and secondary sufferers», όπου καθαρά για αισθητικούς λόγους επέλεξα να το παραφράσω ως «πρωτοπαθείς και δευτεροπαθείς θύματα». Παρακάτω δίνεται μία λίστα με τους όρους και την αντίστοιχη απόδοση τους:

ΚΠ	ΚΣ
Syphilis	Σύφιλη
Eugenics (σελ. 12/16)	Ευγονική(σελ. 18/23)
Lead-poisoning(σελ. 13)	Δηλητηρίαση από μόλυβδο (σελ. 19)
Combustion(σελ. 13)	Καύση από χημικές ουσίες (σελ. 19)
Venereal disease (σελ. 13/15/17)	Αφροδίσιο νόσημα(σελ. 18) Αφροδίσια νόσος/ νοσήματα (σελ. 22/24)
Medical practitioners(σελ. 14/17)	Επαγγελματίες ιατροί (σελ. 20/24)
Physician(σελ. 14)	Ιατρός (σελ. 20/21)
Obstetrics(σελ. 14)	Μαιευτική (σελ. 21)
Primary and secondary sufferers (σελ. 16)	Πρωτοπαθείς και Δευτεροπαθείς θύματα (σελ. 23)
Chancre(σελ. 17)	(Σκληρό) συφιλιδικό έλκος (σελ. 24)
Chancroid(σελ.17)	Μαλακό έλκος(σελ.24)
Eruption(σελ. 17)	Εξάνθημα (σελ. 24)
Mental/ motoric dysfunctions(σελ. 17)	Διανοητικές/ κινητικές δυσλειτουργίες (σελ. 24)
Locomotor ataxia(σελ. 17)	Κινητική αταξία (σελ. 24)

² Για τη συγκεκριμένη περίπτωση χρησιμοποιήθηκε το Αγγλοελληνικό-Ελληνοαγγλικό Λεξικό Των Ιατρικών Όρων του Γ. Ι. Μιχαηλίδη (5^η έκδοση, 2005, Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρης).

Στη συνέχεια οι νομικο-πολιτικοί όροι αποδόθηκαν με μεγαλύτερη ευκολία, καθώς πρόκειται για γνωστές έννοιες στα ελληνικά και η μετάφρασή τους μπορεί να βρεθεί σε νομικά λεξικά και λεξικά πολιτικών όρων (όπως το IATE, το Linguee κλπ.):

ΚΠ	ΚΣ
Status quo(σελ. 12)	Καθεστώς(σελ. 18)
sovereignty (σελ. 12)	Αυτοκυριαρχία (σελ. 18)
Legal accountability(σελ. 12)	Νομική ευθύνη(σελ. 18)
suffrage(σελ. 12)	Δικαίωμα ψήφου(σελ. 18)
socialist argument (σελ. 13)	Το επιχείρημα των σοσιαλιστών (σελ. 19)

Εκτός από την ορολογία, ένα ακόμη βασικό πρόβλημα που προκύπτει κατά τη μετάφραση του γλωσσικού ζεύγους Αγγλικά- Ελληνικά είναι η έλλειψη ισοδύναμων όρων στη ΓΣ για κάποιες ιδιωματικές φράσεις και λέξεις της αγγλικής γλώσσας. Τέτοια παραδείγματα είναι οι ιδιωτισμοί «potent vehicle» (σελ. 12), «train of thought» (σελ. 13), «lecture on» (σελ. 13) και «authority-building» (σελ. 15). Για τις πρώτες δύο ιδιωματικές φράσεις ο τρόπος επίλυσης που ακολουθήθηκε ήταν η αντικατάσταση της έκφρασης με κάποια νοηματικά ισοδύναμη στην ελληνική. Πιο συγκεκριμένα οι αντίστοιχες ελληνικές εκφράσεις που χρησιμοποιήθηκαν ήταν το «πρόσφορο έδαφος» για την πρώτη και το «αυτή τη συλλογιστική» για τη δεύτερη, οι οποίες καλύπτουν νοηματικά το κείμενο-πηγή. Έπειτα η τρίτη φράση, αν και έχει διάφορα ελληνικά ισοδύναμα, νοηματικά ήταν σωστότερο να αποδοθεί πιο ελεύθερα ως «να υποδείξει το θέμα». Τελευταίο, το «authority-building» δεν υπάρχει σαν έννοια στα ελληνικά, οπότε πρέπει να μεταφραστεί περιφραστικά για να μπορεί ο έλληνας αναγνώστης να καταλάβει ακριβώς τι εννοεί η συγγραφέας. Στην προκειμένη περίπτωση, επέλεξα να το μεταφράσω ως «δημιουργία μίας ακλόνητης αυθεντίας», εφόσον εδώ το authority χρησιμοποιείται με την έννοια της «αυθεντίας», η οποία χτίζεται γύρω από το πρόσωπο συγκεκριμένων ατόμων. Περιφραστικά επίσης αποδόθηκαν και οι λέξεις «universal» (σελ. 15) και «horticultural (language)» (σελ. 16). Για το «universal», επιλέχθηκε η απόδοση «ευρέως διαδεδομένος», καθώς εάν σε αυτό το συγκεκριμένο μεταφραζόταν ως «καθολικός (πουριτανισμός)» θα παρέπεμπε στην καθολική εκκλησία, εφόσον εμπεριέχεται στο βιβλίο ενός πάστορα. Το «horticultural (language)» αποδίδεται κατά λέξη ως «κηπευτική γλώσσα», κάτι που δεν υφίσταται νοηματικά, οπότε ήταν απαραίτητο να μεταφραστεί περιφραστικά ώστε να μπορεί να επεξηγηθεί ότι πρόκειται για μία «γλώσσα που χρησιμοποιείται για την κηπουρική».

Σε αυτό το ζεύγος γλωσσών, ο μεταφραστής μπορεί να έρθει επίσης αντιμέτωπος με την αντίθετη περίπτωση της έλλειψης αντιστοιχίας, δηλαδή τις πολλαπλές αποδόσεις. Τέτοια παραδείγματα στο κείμενο είναι οι λέξεις «development», η οποία εμφανίζεται στο κείμενο και ως «child development» (σελ. 16) και ως «intellectual development» (σελ. 16), και «agenda», που εμφανίζεται ως «social-hygienic agendas» (σελ.12) και ως «educational agenda» (σελ. 14). Στην πρώτη περίπτωση, η λέξη «development» έχει πολλαπλές αποδόσεις στην ελληνική γλώσσα (ανάπτυξη, εξέλιξη, πορεία, πρόοδος κλπ.), γι' αυτό το λόγο σε κάθε περίπτωση πρέπει να αξιολογηθεί ποια είναι η καλύτερη απόδοση για το κάθε συγκεκριμένο. Το «child development» είναι έκφραση που αναφέρεται στην σωματική και πνευματική ανάπτυξη των παιδιών³, οπότε αυτή είναι και η σωστή απόδοσή της (ανάπτυξη), ενώ το «intellectual development» αναφέρεται στο χρέος των γυναικών να εξελίσσονται συνεχώς πνευματικά και γι' αυτό το λόγο χρησιμοποίησα την απόδοση «εξέλιξη». Στη συνέχεια η λέξη «agenda» μπορεί να σημαίνει πολλά διαφορετικά πράγματα στην αγγλική γλώσσα, με πιο γνωστά μεταξύ αυτών την ατζέντα (για τηλέφωνα), το πρόγραμμα, τα πλάνα, τους πολιτικούς στόχους κλπ. Στις περιπτώσεις του «social-hygienic agendas» και του «educational agenda», η συγγραφέας αναφέρεται, με βάση το νοηματικό πλαίσιο, στους στόχους και τις επιδιώξεις συγκεκριμένων φορέων, οπότε αυτή ήταν και η περιφραστική απόδοση που επιλέχθηκε.

Τέλος αξιοσημείωτο στοιχείο στο κείμενο είναι η συντομογραφία [sic], η οποία χρησιμοποιείται σε περιπτώσεις όπου υπάρχει ορθογραφικό λάθος στο πρωτότυπο, το οποίο διατηρείται ως έχει από το συγγραφέα που το παραθέτει. Εδώ η συγγραφέας παραθέτει αυτούσιο στο κείμενό της το ορθογραφικό λάθος της Drake, «elso» (σελ. 14), ίσως για να κρατήσει την έμφαση από το πρωτότυπο. Συνήθως στη μετάφραση υπάρχει η επιλογή διατήρησης αυτού του σήματος με ένα πανομοιότυπο λάθος στη ΓΣ. Ωστόσο στο συγκεκριμένο αυτό, εάν γινόταν χρήση αυτής της τεχνικής το αποτέλεσμα δεν θα ήταν ικανοποιητικό, επομένως επέλεξα να παραλείψω αυτή τη συντομογραφία και να αποδώσω το «elso» ως «τίποτε άλλο», χωρίς ορθογραφική παρατυπία.

5. Μεταφραστικά προβλήματα σε επίπεδο πρότασης

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον σε αυτή την κατηγορία προβλημάτων παρουσιάζουν οι παρομοιώσεις, οι οποίες συναντώνται συχνά μέσα στο κείμενο, κυρίως στις παραθέσεις άλλων συγγραφέων. Αρχικά παρομοιώσεις συναντώνται στις αναφορές στο βιβλίο του πάστορα Stall:

- “when universal prudishness set up scarecrows to safeguard the fields where Satan found in the profound ignorance of his victims a fruitful soil for rich harvests of vice and immorality” (σελ. 15)
- “whose flesh and bones reek with rottenness and death”(σελ. 16)

Η πρώτη μεταφορά συνδέει τον αγώνα του «πουριτανισμού» απέναντι στο κακό (Satan) με την αγροτική διαδικασία προστασίας των χωραφιών με σκιάχτρα και της συγκομιδής, ενώ η δεύτερη μεταφορά χρησιμοποιεί την αίσθηση της μυρωδιάς (reek)

³ Σύμφωνα με την ηλεκτρονική σελίδα του Kid Sense που εξηγεί και αναλύει θέματα που έχουν να κάνουν με τις δυσκολίες και τις μεθόδους στην ανάπτυξη και την ανατροφή των παιδιών. Πηγή: <https://childdevelopment.com.au/areas-of-concern/what-is-child-development/>

για να περιγράψει τα απεχθή συμπτώματα της συφιλιδικής ασθένειας (rottenness and death). Και στις δύο περιπτώσεις οι μεταφορές διατηρήθηκαν στο ελληνικό κείμενο, εφόσον είναι γνωστές στο ελληνικό κοινό:

- "όταν ο ευρέως διαδεδομένος πουριτανισμός στήνει σκιάχτρα για να προστατεύσει τους τομείς όπου στην βαθιά άγνοια των θυμάτων του, ο Σατανάς βρήκε γόνιμο έδαφος για πλούσια συγκομιδή αντιπάθειας και ανηθικότητας" (σελ. 22)
- «των οποίων η σάρκα και τα οστά μυρίζουν διαφθορά και θάνατο» (σελ. 23)

Παρομοίωση συναντάμε επίσης στην αναφορά στα λόγια της Emma Drake, η οποία παρομοίωσε το γάμο, στον οποίο η γυναίκα βρίσκεται δέσμια της ανδρικής σεξουαλικής υπεροχής, με την πορνεία χρησιμοποιώντας τη φράση «licensed prostitution». Η δυσκολία του να μεταφραστεί αυτή η παρομοίωση έγκειται στο ότι η ειρωνεία στη λέξη «licensed» δεν καλύπτεται από την απόδοση «αδειοδοτημένη». Για το λόγο αυτό αποφάσισα να το παραφράσω ως «πορνεία, με την άδεια του νόμου».

Στο κείμενο, εκτός από παρομοιώσεις, συναντώνται και μεταφορικές εκφράσεις, επίσης στις αναφορές άλλων συγγραφέων, στις οποίες ήταν απαραίτητο να γίνει προσαρμογή, καθώς δεν έχουν ελληνικό αντίστοιχο. Πιο συγκεκριμένα πρόκειται για τις φράσεις «stared me in the face» (σελ. 13) και «have it burned in (upon their inner consciousness)» (σελ. 14). Για την πρώτη μεταφορά, λόγω έλλειψης ισοδυναμίας με το ελληνικό «με κοίταξε κατάματα», χρησιμοποίησα και τις δύο φορές που συναντάται στο κείμενο, τη φράση «όλα μου έγιναν ξεκάθαρα», ενώ για την δεύτερη που δεν διαθέτει καν αντίστοιχη ελληνική φράση, επέλεξα τη φράση «έχουν χαράξει (στη συνείδηση)» παραλείποντας το «εσωτερική» συνείδηση για αισθητικούς λόγους και διατηρώντας τον υφολογικό επιτονισμό της συγγραφέως.

Τέλος αξίζει να αναφερθεί ότι σε επίπεδο πρότασης αλλαγές έγιναν σε ορισμένα σημεία στη σύνταξη. Οι αλλαγές αυτές αφορούν κυρίως την εναλλαγή ενεργητικής με παθητική φωνή, την αντικατάσταση επιθέτου με ουσιαστικό και την παράλειψη του απαρεμφάτου στο ελληνικό κείμενο:

ΚΠ	Συντακτική Αλλαγή	ΚΣ
Even feminist writing, however, did not always speak out the disease's name. (σελ. 12)	Ενεργητική σε Παθητική	Ακόμη όμως και σε φεμινιστικά κείμενα δεν αναφερόταν πάντα το όνομα της ασθένειας. (σελ. 18)
This juxtaposition [...] was as much produced as it was observed. (σελ. 15)	Παθητική σε Ενεργητική	Αυτή την αντιπαράθεση [...] και την παρήγαγαν και την παρατηρούσαν συγχρόνως. (σελ. 22)
patriarchally sanctioned silence (σελ. 12)	Επίθετο σε Ουσιαστικό	σιωπή, επισήμως αποδεκτή από την πατριαρχική κοινωνία (σελ. 18)

responsibility for introducing (σελ. 15)	Απαρέμφατο σε Ουσιαστικό	την ευθύνη τους για την γνωριμία (σελ. 22)
---	---	---

Επίλογος

Με την παρούσα εργασία σημαίνεται το τέλος του κύκλου σπουδών μου στο τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας. Το γεγονός αυτό καθιστά πολύ σημαντική την επίτευξη ενός επιθυμητού αποτελέσματος, διότι πρόκειται για την τελευταία και σημαντικότερη μετάφραση που έχω αναλάβει στα πλαίσια των σπουδών μου. Ο λόγος που διάλεξα ένα βιβλίο που σχετίζεται με την λογοτεχνία και δε με την ιστορία της λογοτεχνίας είναι γιατί πάντα με γοήτευε αυτός ο τομέας στη μετάφραση, όπως και είναι σύνηθες για τους περισσότερους μεταφραστές. Επίσης ο λόγος που διάλεξα το συγκεκριμένο βιβλίο είναι ότι κατά την διάρκεια παραμονής μου στο Αμβούργο έτυχε να παρακολουθήσω τις διαλέξεις της συγγραφέως με ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το θέμα, το οποίο εκτός από το θέμα της σύφιλης αφορούσε γενικότερα όλους τους τομείς που επηρεάζουν την πορεία της λογοτεχνία μέσα στο χρόνο. Σκοπός λοιπόν της μετάφρασης αυτής ήταν εκτός των άλλων, η επαφή του ελληνικού ακαδημαϊκού κοινού με τις έρευνες και τις ιδέες της συγγραφέως, αλλά και γενικότερα η υπενθύμιση ότι η λογοτεχνία δεν αντλεί τα θέματά της μόνο από τα δυνατά συναισθήματα όπως η αγάπη, η λύπη κλπ., αλλά τρέφεται και εφοδιάζεται από κάθε κοινωνικο-πολιτικό θέμα και από κάθε πτυχή της καθημερινής ζωής.

Η μεγαλύτερη πρόκληση της μεταφραστικής διαδικασίας ήταν ότι το βιβλίο, αν και είχε κατανοητά και μεστά συμπεράσματα και παραδείγματα, μιλάει για καταστάσεις και θέματα που δεν είναι ιδιαίτερα γνωστά στο ελληνικό κοινό και συνεπώς πολλές έννοιες που εμπεριέχονται σε αυτό δεν έχουν αποδοθεί έως τώρα στην ελληνική γλώσσα. Αυτή όμως η δυσκολία παρουσίασε και το μεγαλύτερο μεταφραστικό ενδιαφέρον, διότι υπήρξε η ανάγκη για εκ νέου δημιουργία του μεταφραστή με εργαλεία του τη φαντασία και τις υπάρχουσες μεταφραστικές θεωρίες.

Από την ίδια την εργασία ωστόσο δεν μπορούν να προκύψουν νέα θεωρητικά συμπεράσματα εφόσον δεν πρόκειται για ερευνητική εργασία αλλά για μετάφραση. Τα συμπεράσματα που μπορούν να προκύψουν περιορίζονται σε προσωπικό επίπεδο, και αφορούν την πρακτική εφαρμογή θεωρητικών κανόνων επάνω σε ένα επιστημονικό κείμενο με λογοτεχνικές διακειμενικές αναφορές. Πιο συγκεκριμένα, το συμπέρασμα που προκύπτει έπειτα από αυτό το είδος μετάφρασης ήταν ότι για την επίτευξη της μετάφρασης ενός κειμένου διττής φύσεως ο μεταφραστής οφείλει να ακολουθήσει πολλές διαφορετικές τεχνικές από διάφορους θεωρητικούς και να συνδυάσει ως ένα σημείο τις μεθόδους τους για να μπορεί να δώσει ένα ικανοποιητικό αποτέλεσμα. Συνεπώς, η μεταφραστική διαδικασία δεν είχε μία κανονική ροή αλλά σταματούσε και άρχιζε εκ νέου ανάλογα με τις διορθώσεις που έπρεπε να γίνουν σε κάθε περίπτωση.

Βιβλιογραφία

Buzwell, G. (15 Μαΐου 2014). Daughters of Decadence: the New Woman in the Victorian fin de siècle. *British Library*. Ανακτήθηκε 22 Ιουνίου 2019 από: <https://www.bl.uk/romantics-and-victorians/articles/daughters-of-decadence-the-new-woman-in-the-victorian-fin-de-siecle>

Heilmann, A. (2000). *A New Woman Fiction: First-Wave Feminism*. Λονδίνο: Plgrave Macmillan.

Ledger, S. (1997). *The New Woman: Fiction and Feminism at the fin de siècle*. Manchester: Manchester University Press.

Munday, J. (2002). *Μεταφραστικές Σπουδές: Θεωρίες και Εφαρμογές*. (Α. Φιλιππάτος, μεταφρ.). Αθήνα: Μεταίχμιο. (το πρωτότυπο εκδόθηκε 2001).

Nord, C. (2014). *Η Μετάφραση ως Στοχευμένη Δραστηριότητα: Εισαγωγή στις Λειτουργικές Προσεγγίσεις*. (Σ. Π. Γραμμενίδης, Δ. Λάμπρου, μεταφρ.). Αθήνα: Διάυλος. (το πρωτότυπο εκδόθηκε 1997).

Pietrzak-Franger, M. (2017). *Syphilis in Victorian Literature and Culture: Medicine Knowledge and the Spectacle of Victorian Invisibility*. Cham: Palgrave Macmillan

Pietrzak- Franger, M. (2018). *Degeneration and Literature*. Υλικό από την 5^η διάλεξη του Key Concepts: From Realism to Modernism. Πανεπιστήμιο Αμβούργου.

Κελάνδριας, Π. Ι. (2007). *Η Μετάφραση των Οικονομικών Κειμένων: Μια Λειτουργική Προσέγγιση*. Αθήνα: Διάυλος.

Κεραμίδας, Σ. Γ. (2015). *Ζητήματα Ορολογίας στην Τεχνική Μετάφραση*. Αθήνα: Διάυλος.

Μιχαηλίδης, Γ. Ι., Βέζου-Μαγκούτη, Ν. (2005). *Αγγλοελληνικό- Ελληνοαγγλικό Λεξικό των Ιατρικών Όρων*. (5^η έκδοση). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρας.

Πύλη για την ελληνική γλώσσα. (χ. χ.). *Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας*. Ανακτήθηκε από: http://www.greeklanguage.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=